№ 261 ՈՒՐԲԱԹ, 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ

1912
ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ, 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ № 261

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւր բաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ **1913** Թ. ՀԱՄԱՐ

ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, 11 ամսվանը նոյնպէս 10 ր., 10 ամսվանը՝ 9 ր., 9 ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 ր., 7 և 6 ամսվանը՝ 6 ր., 5 ամսվանը՝ 5 ր., 4 ամսվանը 4 ր., 3 ամսվանը՝ 3 ր., 2 ամսվանը 2 ր.: Դեկտեմբերի 1-ից մինչև յունվարի 1-ը 85 կոպ.:

Ամերիկայի բաժանորդները պիտի վճարեն տարեկան 6 դօլլար. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 32 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները՝ 120 ղրուշ:

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ:

Հին բաժանորդներից խնդրվում է կպցնել փոխադրական բլանկի վրա նախկին տպագրված հասցէն իւր վրա ունեցած համարով:

ՊՐԵՄԻԱՆԵՐ

«Մշակի» տարեկան այն բաժանորդները, որոնք 1913 թ. համար (սկսած յունվարի 1-ից) միանուագ կամ մաս-մաս վճարած կունենան 10 րուբլի բաժանորդավճարը, կը ստանան **ՁՐԻԱԲԱՐ** հետևեալ 2 գրքերը.

1) „Մշակ" եւ հայ կեանք", որի մէջ ամփոփված են 1872 թւականից մինչև 1891 թ. «Մշակի» մէջ լոյս տեսած առաջնորդողները, յօդուածները և բանաստեղծութիւնները, որոնք նուիրված են կանանց հարցին ընդհանրապէս և հայ կնոջ առաջխաղացման գործին մասնաւորապէս: Գիրքը բաղկացած է 7+294 մեծադիր էջից, տպված լաւ թղթի վրա, Գր. Արծրունու մեծադիր գրաւիչ պատկերով եւ մօզայիկ-նկար շապկով—հայ կնոջ էմբլեմային պատկերով:

2) „Մշակի" քառասնամեակ" Լ. Դանիէլեանի կազմած, 1872—1912 թ.թ., 132 էջ, տպված լաւ թղթի վրա: Գրքի մէջ ամփոփված են՝ Գր. Արծրունու, Անդր. Արծրունու, Րաֆֆիի, Գ. Սունդուկեանի, Ա. Արփիարեանի, Ց. Տէր-Մարկոսեանի, Ալ. Քալանթարի եւ Հ. Առաքելեանի պատկերները:

«Մշակի» ոչ-բաժանորդների համար առաջին գիրքն արժէ 1 րուբլի, իսկ երկրորդ գիրքը՝ 50 կոպ.: Ճանապարհածախքը՝ 15—20 կոպ. գնողի վրա:

Մեր հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

„ՄՇԱԿԻ" ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻՑ

Ի նկատի ունենալով, որ ուշ բաժանորդագրվելու պատճառով առեղծվում են մի շարք տեխնիքական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութեան գրասենեակը հնարաւորութիւնից յունվարի 1-ից կանոնաւորապէս թերթն ուղարկել բաժանորդներին, ուստի խնդրվում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղօրօք դիմել՝ գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ:

Բեռլինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
ներքին հիւանդութիւններ՝ առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱՑԻ և սրտի: Բժշկութիւն նաև տուբերկուլիններով, ՌԱԴԻՒ պրէպարատներով և էլեկտրականութեամբ:
Ընդունելութիւնը ամեն օր, ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՈՒՄ առաւօտեան ժամը 9—12-ը և երեկոյեան ժամը 5—7-ը: Սօլօլակ, Բէհբութեան փող. № 23 (անկիւն Գանօվսկայա): Հեռախօս 7—92.
(ա.օ.) ատ. 699. 100—52

ԳՈՐԾՈՂՆԵՐԻ ՆՈՐ ԽՄԲԵՐ

Նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցաւ ագրօնօմների մի խորհրդակցութիւն, որի նպատակն էր գործունէութեան ծրագիր մշակել:

Առաջիկայ յունվար ամսին դարձեալ տեղի կունենայ խորհրդակցութիւն նոյն նպատակով:

Այդ խորհրդակցութիւնները վերաբերում են մի նոր հրահանգչական գործի կազմակերպութեան մեր երկրում:

Ագրօնօմներ կամ կրթված գիւղատնտեսներ մեր երկրում եղել են և առաջ. բայց այն, ինչ որ ծրագրվում է այժմ, նպատակ ունի իրագործել մի լայնածավալ նպատակ, այն է հաստատել գործողների մի ցանց, որը տարէ-տարի ընդարձակվի և խտանայ մեր երկրում:

Գեղեցիկ է նպատակը, գրաւիչ է հեռանկարը:

Պէտք է սկիզբը դնել և գործունէութեան նախագաւիթը մտնել, համակրելի նպատակների իրագործութիւնը ապահովելու համար:

Ագրօնօմիական կազմակերպութիւնը պէտք է ունենայ մի քանի ձևեր, այն է՝

Զեմստվային,

Պետական,

Զանազան հիմնարկութիւնների,

Մասնագիտական:

Կանգ առնենք դրանցից իւրաքանչիւրի վրա:

Զեմստվային ագրօնօմներ պէտք է լինեն իւրաքանչիւր նահանգում և նրանք պէտք է ունենան օգնականներ, որոնց թիւը ներկայումս երկու-երկու է, իսկ ապագայում պէտք է լինեն տասնեակներով. Այդ ագրօնօմներին վիճակված է լուրջ գործ կատարել կեանքի մէջ: Նրանց է վերապահված անմիջական շփման մէջ լինել երկրագործ ժողովրդի հետ, գործել մեր երկրի զանազան խորշերում, կազմակերպել ցուցադաշտեր, իրականացնել հրահանգչական գործունէութիւն և արտայայտիչը լինել տեղական գործելակերպի անհրաժեշտութեան:

Պետական ագրօնօմների դերը փոքր ինչ տարբեր է գծագրված. Նրանց վրա պարտաւորութիւն է դրվում մշտական հսկողներ լինել եղած գործունէութեան վրա և գէկուցանել բարձր գիւղատնտեսական շրջաններին այն բոլոր հիմնական պէտքերի մասին, որոնք կը պահանջեն նորանոր հոգացողութիւններ պետութեան կողմից:

Այն, ինչ որ կատարում են զեմստվային ագրօնօմները, կարող են կատարել նաև զանազան գիւղատնտեսական ընկերութիւնները, կրեդիտային, սպառողական, փոխատու խնայողական և այլ ընկերակցութիւնները կամ կօօպերացիաները: Եւ կեանքի ցուցումները դրել են մեր առաջ գեղեցիկ սկզբնաւորութիւններ այդ ասպարէզում.

Վերջապէս շատ կարևոր և էական դեր է վերապահված այն մասնագէտներին, որոնք զբաղված են գիւղատնտեսութեան այս ու այն ճիւղի գիտնական-գործնական ուսումնասիրութեամբ և պատրաստ են անհրաժեշտութեան դէպքերում հանդէս գալ երկրի այս ու այն մասում իրանց գիտութեամբ և հեղինակաւոր ցուցումներով:

Առաջիկայ 1913 թւին կովկասեան ագրօնօմիական կազմակերպութիւնը յաճախ լինելու է հասարակական յատուկ ուշադրութեան և քննադատութեան առարկան: Եւ այդպէս պէտք է լինի: Ագրօնօմիական կազմակերպութիւնները կապված են մեր մասսայի զբաղմունքի հետ, մասսայի տնտեսական գործառնութիւնների հետ և, անշուշտ, ենթակայ պէտք է լինեն հրապարակական քննութեան, որպէսզի երկրի բանիմաց ույժերի ձայները գան աջակից լինելու, որպէսզի կազմվի գործունէութեան նպատակայարմար ծրագիր և այդ ծրագրի իրագործութեան մատչելի ու յարմարաւոր ուղիներ:

Գործողների նոր խումբը կարող է, յիրաւի, դրական խոշոր դեր կատարել, եթէ նրա գործունէութիւնը դրված կը լինի ուղիղ ճանապարհի վրա:

Ա. Քալանթար

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
21 նոյեմբերի

Կ. Պօլիս.—Յունաստանը զինադադար կը կայացնէ միմիայն Քիօս և Միտիլենա կղզիները ստանալուց յետոյ, ուր թիւրքաց զօրքերը շարունակում են պաշտպանվել, պնդում է գրաւել Եանինան, համաձայն չէ վերացնել ծովային պաշարումը հաշտութիւն կնքելուց առաջ:

Պատերազմական գործողութիւնները Չաթալջայում զինադադարի բանակցութիւնների ժամանակ դադարեցին, որովհետև թիւրքաց և բօլգարական զօրահրամանատարները համաձայնութեան եկան: Պատերազմը դադարեցնելու ձգտումը այստեղ բացատրում են բօլգարների և թիւրքերի յոգնածութեամբ և Եւրօպայի պահանջներով: Թիւրքերը կորցրել են իրանց զօրքերի մի հինգերորդ մասը: Չը նայած օժանդակ գնդերին, նրանց թիւը շատ քիչ է աճել: Սիրիայի զօրքերը դեռ չեն եկել: Բօլգարները ռազմամթերքների պակասութեան պատճառով կարիք ունէին հանգստութեան Չաթալջայում: Որպէսզի ժամանակ վաստակեն Ադրիանուպօլսի դէմ գործելու, բօլգարները ձգձգեցին բանակցութիւնները, կրճատելով պահանջները և յուսալով տիրանալ Ադրիանուպօլսին:

Երէկ թիւրք լրագրները ստանալով սուլթանական ֆերմանը՝ սպասում էին ստորագրելու զինադադարը, սակայն առաջ եկան դժուարութիւններ: Թիւրքերը կամենում են պահել իրանց ձեռքում Ադրիանուպօլիսը, Լիւլէ Բուրգասը և Միդիան: Դեդէ-Աղաջը, Դիմօտեկան, Մուստաֆա-փաշան և Կըրք-Քիլիսէն տրվում են բօլգարներին: Ալբանիան Եանինայի և Սկիւտարի վիլայէթներով ու Սալօնիկի և Մօնաստիրի վիլայէթների մի մասի հետ ստանում է աւտօնօմիա: Թիւրքերը դէմ են Մակեդօնիայի աւտօնօմիային:

—

Կ. Պօլիս.—Արտաքին գործերի մինիստրութիւնը գիշերս հաստատեց, որ երէկ երեկոյեան Բաղչէ-քեօյում Թիւրքիան՝ մի կողմից և Բօլգարիան, Սերբիան ու Չեռնոգորիան՝ միւս կողմից ստորագրել են արձանագրութիւն զինադադար կայացնելու մասին: Յունաստանը խուսափեց արձանագրութիւնը ստորագրելուց և պատերազմը նրա հետ շարունակվում է:

Երբ բօլգարները պատասխան ստացան Յունաստանից Եանինան, Քիօսը և Միտիլենան իրան յանձնելու և ծովափեայ պաշարումը պահելու պահանջով, զինադադարի արձանագրութիւնը ստորագրվեց երէկ. ժամը 10-ին թիւրքերի, բօլգարների, սերբերի և չեռնոգորցիների ձեռքով: Լրագիրները կարծում են, որ յոյների մերժումը արձանագրութիւնը ստորագրելու նպատակով հանդիսանում է դաշնակիցների նախնական համաձայնութեան հետևանք, որպէսզի ծովային պաշարումը, որ Թիւրքիային մեծ վնասներ է պատճառում, շարունակվի:

—

Սօֆիա.—(Ճեպընթաց): Զինադադարի համաձայնութեան արձանագրութիւնը ստորագրվեց երէկ երեկոյեան:

Հաւատացնում են, որ հաշտութեան մասին լիազօրները կը բանակցեն Լօնդօնում:

Զինադադար կայացնելու արձանագրութիւնը ստորագրվեց Չաթալջայում երէկ, երեկ. ժամը 8-ին: Արձանագրութեան բնագիրը կազմեց Դանէվը: Զինադադարի պայմանները սրանք են. կռւող կողմերի զօրքերը մնում են իրանց դիրքերում, պաշարված բերդերը չը պէտք է մթերքներ ստանան, բօլգար զօրքերը ռազմամթերք կարող են ստանալ Սև-ծովի և Ադրիանուպօլսի վրայով. զինադադարը կայացնելուց տասն օր յետոյ՝ դեկտ. 17-ին Լօնդօնում կը սկսվեն բանակցութիւններ հաշտութեան մասին: Արձանագրութիւնը ստորագրեցին բօլգար պատուիրակները Բօլգարիայի, Սերբիայի և Չեռնօգորիայի կողմից: Յունաստանը իւրան իրաւունք վերապահեց մի օրվայ մէջ յարվել արձանագրութեան, սակայն մերժման դէպքում ևս յունաց կառավարութիւնը կը մասնակցէ հաշտութեան բանակցութիւններին:

—

Լօնդօն.—Րէյտէրին հաղորդում են յունական աղբիւրից, որ Յունաստանը չէ կարող համաձայնել այն պայմաններին, որոնք հնարաւորութիւն են տալիս Թիւրքիային ուժեղացնել իր ռազմական պատրաստութիւնները: Յունաստանը յաճախակի առաջարկեց Բօլգարիային յունական երեք զօրաբանակ Չաթալջայի գիծը ուժեղացնելու համար: Բօլգարիան առ այժմ չէ պատասխանել:

—

Աթէնք.—«Պատրիս» լրագիրը բերում է Պարիզի յունաց դեսպանի յայտարարութիւնը, թէ զինադադարը շահաւէտ է միայն Թիւրքիային. Յունաստանը զինադադար չէ կամենում, որպէսզի Թիւրքիային ժամանակ կը տայ ամրանալ և կռիւը աւելի ծանր դարձնել, Յունաստանը մտաւ պատերազմի մէջ ոչ նուաճումների համար. նա չէ կամենում տարաձայնութիւն ունենալ Բօլգարիայի հետ. զինադադարը գործը թողնում է անաւարտ. Յունաստանը կը շարունակէ պատերազմը դաշնակիցների հետ և առանց նրանց:

ԴԱՍԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
21 նոյեմբերի

Բէլգրադ.—«Սամօուպրավա» գրում է. «Բալկանեան պետութիւնները կամենում են բաժանել Ալբանիան յանուն խաղաղութեան պահպանման ու իրանց սահմաններում հանգստութիւն պահելու նպատակով: Նրանք երբէք մտադիր չեն ստրկացնել Ալբանիան: Ալբաններին կը տրվեն բոլոր այն իրաւունքները, որ վայելում են սերբերը: Աւստրիան դրա դէմ է: Նա 15 տարի պայմանաւորվեց Իտալիայի հետ պահելու Ալբանիան Թիւրքիայի տիրապետութեան ներքոյ, սակայն այդ պայմանը չունի միջազգային բնաւորութիւն: Սերբիան անհրաժեշտօրէն մուտք է որոնում Ադրիատիկ ծովում սոսկ իր տնտեսական անկախութեան համար»:

Լրագիրները ամէն օր ընդգծում են, թէ Աւստրիան պատրաստվում է պատերազմի և սերբիական սահմանագլխում կենտրոնացրել է մեծաքանակ զօրքեր:

—

(Լրագիրներից)

Թիւրքերը համաձայն են հաշտութիւն կնքել բալկանեան պետութիւնների հետ հետևեալ պայմաններով. Յունաստանին տրվում է Եպիրոսը, Սերբիային՝ Հին-Սերբիան, Բօլգարիային՝ Թրակիայի մի մասը առանց Ադրիանուպօլսի և Դեդէ-Աղաջի. Ալբանիայի մի մասը անցնում է Չեռնօգորիային. Ալբանիայի մնացեալ մասը և Մակեդօնիան ստանում են աւտօնօմիա՝ Սալօնիկը մայրաքաղաք ունենալով բալկանեան դաշնակցութեան գերիշխանութեան տակ, որպիսի դաշնակցութեան մէջ մտնում է նաև Թիւրքիան:

—

«Իկդամը» գրում է, որ Ռումէլիայի կորուստը կատարված իրողութիւն է և որ իսկապէս Ռումէլիան կորած է Թիւրքիայից Բեռլինի դաշնագրութեան օրից:

—

Ռուսաստանը մինչև օրս չէ ճանաչում Ալբանիայի աւտօնօմիան: Մեծ պետութիւնների միջև այդ առիթով կատարվում է մտքերի փոխանակութիւն:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԴԱՇՏՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
20 և 21 նոյեմբերի

Կ. Պօլիս.—Զինուորական մինիստրի պաշտօնակատար Ահմէդ-Ապզի-փաշան հրաժարական տուեց: Մարշալ Ֆուադ նշանակվեց նրա տեղը:

Այա-Սօֆիա մզկիթը մաքրվեց հիւանդներից: Սանիտարները մաքրում և արտահանում են ներքին մասերը:

Լուրերի համաձայն՝ Վալօնայում ալբանական դրօշակի վրա մակագրված է սև միգլխանի արծիւ՝ համատարած թեւերով կարմիր դաշտում:

Վերջին տեղեկութիւնների համաձայն՝ Յունաստանը հրաժարվում է վերցնել ծովային պաշարումը: Հնարաւոր է, որ Թիւրքիան չի պնդի այդ կէտի վրա:

Ադրիանուպօլսի օտարազգի հիւպատոսները հեռագրով տեղեկացնում են իրանց դեսպաններին, որ քաղաքի ազգաբնակութիւնը շատ է տուժում ռմբակոծութիւնից: Յունաց հիւպատոսարանում ընկել է թնդանօթի գնդակ այն ժամանակ, երբ այնտեղ գտնվելիս է եղել ռուսաց հիւպատոսը: Բոլոր հիւպատոսների հեռագիրները միևնոյն բովանդակութիւնն ունեն:

—

Ալէքսանդրիա.—Էնվէր-բէյը ծլկվեց Սանուսի շէյխի խիստ հսկողութիւնից և դիմեց դէպի Սիրիա:

—

Կ. Պօլիս.—Երէկ «Իզհատ-փաշա» նաւով Կօնստանցայից բերին 40 արկղ ռազմամթերք: «Ակդէնս» շոգենաւով բերել են 270 ջորի ու ձի:

Դիմիւլջինան գրաւվել է բօլգարներից: Եավէր-փաշան անձնատուր է եղել 8000 զինուորով:

Ձերբակալվեցին շատ օֆիցերներ խռովութիւններից յետոյ, որոնց ժամանակ երևան հանվեցին զէնքի պահեստներ:

«Բարբարօսա» և «Տուրղութ բէյս» յածանաւերը խորտակվեցին: «Մահմուդիէ» զրահանաւը, 5 հակատականաւ և 6 ականանաւ մտան Դարդանէլ յունական նաւատորմի հնարաւոր ռմբակոծութիւնը դիմադրելու նպատակով:

—

Ռակիւշ.—Տիրանի և Դուրացի գրաւումից յետոյ մի շաբաթվայ ընթացքում սերբիական զօրքերը չեն հանդիպում դիմադրութեան: Կաթօլիկ ալբանները գոհ են սերբերից և համարում են նրանց ազատարարներ: Հիւսիսային և Միջին Ալբանիայի ցեղերը մտադիր չեն օգնել Քէմալ-Իսմայիլին՝ Ալբանիան աւտօնօմ դարձնելու գործում. համարում են Քէմալին օտար գործակալ:

Երէկ Օխրիդայում երեք թիւրքական գումարտակ անձնատուր եղան սերբերին: Առհասարակ Եւրօպական Թիւրքիայում ժողովված թիւրք զինուորները միանգամայն կազմալուծված են, փախչում են և յանձնվում են սերբերին, որովհետև համոզված են, որ վերջինները կարձակեն նրանց իրանց տները: Հաւատարիմ են մնում միմիայն ասիական զօրքերը:

Ջավիդ-փաշան փախաւ Կորիցա, տեսնելով որ զօրքերը իրանից երես են դարձրել:

—

Սօֆիա.—Ֆերդինանդ թագաւորը Լօզենգրադում ընդունեց Մերխեմլիի զօրքի հրամանատար և գերի ընկած Եավէր-փաշային: Ֆերդինանդը վերադարձրեց Եավէր-փաշային իր թուրը և թոյլատրեց նրան ընտրել բնակատեղի: Եավէր-փաշան ընտրել է Սօֆիան:

Վերադարձած զինուորական թղթա-

կիցները և օտարազգի նցորդները գըտնում են, որ ուժեղ խոլերայի մասին տարածված լուրերը չափազանցված են։ Ամեն օր մայրաքաղաք են մտնում նորակոչ զինուորները վիրավորց։

—

Չերնովիցա. — Քաղաքային վարչութիւնը ցոյց կազմակերպեց յօգուտ Աւստրիայի և հպատակութեան հեռագիր յղեց կայսրին։

—

Սոֆիա. — Ֆէրդինանդ արքան ֆինանսների մինիստրի ուղեկցութեամբ մեկնեց Ջաթալջա։

«Միրը» հաղորդում է, որ քանի որ յունաց լիազօրը հրահանգներ ստացաւ իր կառավարութիւնից, ուստի այսօր ցերեկով կարող է վերջապէս կայանալ լիազօրների խորհրդակցութիւն։ Կարծում են, որ այդ կը լինի վճռական։

Բուլգարները Դէդէ-Աղաջ-Սալոնիկ գծի վրա գրաւեցին 37 շոգեմեքենայ և 300 վագօն, որով մթերքներ կուղարկվեն զօրքին։

—

Աթէնք.—40 գարիբալդիականներ, մըտնելով թիւրքական մի գիւղ, գրաւեցին այն՝ չորս ժամ տևող կռւից յետոյ. Թիւրքերը ունեցան կորուստներ։

—

Վիէննա.—Հիւպատոս Էդլը մեկնեց Ուսկիւբից Պրիզրէն՝ քննելու տեղում հիւպատոս Պրօխասկի գործը։

Պատգամաւորների պալատ։ Ժամանակաւոր բիւջէի քննութեան ժամանակ գերմանական ազգային միութեան պատգամաւոր Գրոսսը ճառ արտասանեց և շնորհակալ լինելով Գերմանիայից՝ յոյս յայտնեց, թէ խաղաղութիւնը կը պահվի։ Ճառօրը ասաց. «Գերմանիան և նրա ներկայացուցիչները կարող են հաւատացած լինել, որ Աւստրո-Ունգարիան հաւատարապէս վտանգի դէպքում հաւատարիմ կը մնայ դաշնակից մեծ պետութեանը»։

Մամուլը, քննելով Բէտման Հօլվէգի ճառը, ընդգծում է, թէ Աւստրո Ունգարիան հաւատարիմ է Գերմանիայի դաշնակցութեանը։

Պատգամաւորների պալատում Կլօֆաչը ասաց, որ դուալիզմը, իբրև սլաւոնների թշնամական կազմակերպութիւն՝ պէտք է վերջանայ. պետութիւնը պէտք է վերակազմվի լիբերալ սկզբունքների վրա, հակասերբիական քաղաքականութիւնը պէտք է դադարէ։ Եթէ Ալբանիան աւտօնօմիա ստանայ, կը նշանակէ՝ աւազակութիւնները սանձարձակվելու են այդ երկրում. բալկանեան հարցը պէտք է յանձնել եւրոպական կոնֆերէնցիային։

—

(Լրագիրներից)

Ինչպէս յայտնի է, Բագուի Թուրք հարուստները վերջերս բաւական խոշոր գումարներ նուիրեցին յօգուտ «Կարմիր Մահիկի»։ Այժմ, ինչպէս հաղորդում է «Каспій» թերթը՝ քաղելով «Իգէլ» մուսուլման թերթից, յօգուտ «Կարմիր Մահիկի» բուխարացի մի հարուստ նուիրել է 50,000 րուբլի, իսկ բագուեցի նաւթարդիւնաբերող Մուրթուզա Մուխտարօվը նուիրել է 150,000 րուբլի։

Եալտայից հաղորդում են «Թերջիման» լրագրին, որ այդտեղ ձեռնարկել են, Թօյլտւութեամբ իշխանութեան, կազմակերպելու և Թիւրքիա ուղարկելու, վիրաւորված թիւրքերին օգնելու համար, սանիտարական մի մասնախումբ։ Թիւրք հասարակութիւնը վերաբերվում է համակրութեամբ այդ ձեռնարկութեան և նուէրներ է տալիս։ Միայն մի գիւղ՝ Դէրի-քեօյ տուել է 4000 ր., 1000 շալիկ և 100 թօփ կտաւ։ Նուստով թիւրքիա կուղարկվեն երեք վիրաբոյժ և 30 մահճակալով մի հիւանդանոց։

—

Ֆրանսիան եռանդով շարունակելով իր պատերազմական պատրաստութիւնները՝ գնել է երկրի ամբողջ քարածուխի պաշարը։

—

Աւստրիական մամուլը զօրահրամանատար Գէտցէնդօրֆի Բուխարէստ գնալը համարում է ցոյց Ռուսաստանի և Սերբիայի դէմ։

—

Բուդապեշտում անհագին քանակութեամբ ռազմամթերքներ են պատրաստվում Ռումինիայի համար։

—

Բուլգարները համաձայնեցին եւրոպական կոնֆերէնցիային։

—

Գերմանիկ երկրում ապրող 8000 գերմանահպատակները պատուէր ստացան առաջին իսկ հրաւէրին վերադառնալ հայրենիք։

—

Վիէննայի դիպլօմատիական շրջաններում պատմում են, որ Ցարսկոյէ Սելօյում բարձրագոյն ունկնդրութիւնից յետոյ աւստրիական դեսպանը դահլիճներից մինում հանդիպեց զինուորական մինիստր Սուխօմլինօվին, որին դիմեց այսպիսի խօսքերով. «Ուրեմն հաշտութիւն, հաշտութիւն և հաշտութիւն»։ «Ես գիտեմ,—պատասխանել է մինիստրը,—որ Ռուսաստանը, Ֆրանսիան և Անգլիան ցանկանում են խաղաղութիւն, բայց եթէ այդ չաջողվի, Ռուսաստանը պատրաստ է պատերազմելու»։

—

Ազով-Դոնեան, Ռուս Ասիական և Ջեղջատու բանկերը Պետերբուրգում Բուլղարիային տուին 10 միլիօն րուբլու փոխառութիւն։ Միևնոյն ժամանակ ռուսական բանկերը մասնակցել են այն 40 միլիօն ֆրանկի փոխառութեան, որ յանձն են առել ֆրանսիացիք։

Ռուսաստանը իր վերաբերմունքը դէպի սերբերը չէ սառեցրել։

—

Ժընէվից հեռագրում են, որ ֆրանսիական սահմանագլխում համատարած ռազմի պատրաստութիւններ են։

—

Ցանվարին Անգլիան գրաւելու է Եգիպտոսը։

—

Ռումինիան ուժեղացնում է իր ծովային ույժերը ևս։

—

Գալիցիայում վանքերը դարձրել են զօրանոցներ։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

20 և 21 նոյեմբերի

Թաւրիզ.—Սկսվեց շոգենաւային երթևեկութիւն Ուրմիայի լճի վրա ռուսահպատակ Բուդաղեանի նոր նաւով։

Քիրմանշահից հեռագրում են, տեղիս վաճառականներին՝ այլևս ապրանքներ չուղարկել ուժեղ աւազակութիւնների պատճառով։

Սօուջ-Բուլաղից տեղեկացնում են, որ Թափառականների մէջ ագիտացիա է մղվում յօգուտ թիւրքերի սրբազան պատերազմի՝ ընդդէմ բալկանեան պետութիւնների։ Ագիտացիան մղում է Ղազի-Աղան մնացած ֆանատիկ հոգեւորականների հետ։ Նահանգապետի յորդորները ույժ չունեն։

Մարաղայից նոյնպէս հաղորդում են, որ Քիւրդստան մեկնեցին 4 ագիտատոր՝ քիւրդերին սրբազան պատերազմի կոչելու քրիստոնեաների դէմ։

—

Կահիրէ.—Պ. Հ. Գ. թղթակիցը տեղեկացաւ, որ շուտով Եգիպտոս է գալիս մի պատգամաւորութիւն Սիրիայի նոտաբլների, քրիստոնեաների և մահմեդականների կողմից, որ խնդրելու է Կիտչենէրին, ի նկատի ունենալով Թիւրքիայի թուլանալը, ուժեղացնել Մեծ-Բրիտանիայի քաղաքական ու առևտրական ազդեցութիւնը Սիրիայում։

—

Բերլին.—Բրիւսէլից վերադառնալով առժամանակ այստեղ եկաւ անպաշտօն կերպով ռումինական գահաժառանգ պրինցը և մեկնեց Պոտսդամ, նախաճաշելու նոյնին մեծութիւնների մօտ։ Նախաճաշին հրաւիրված էր և Կիդերլէն-Վեխտերը։ Վաղը պրինցը կը մեկնէ։ Պ. Հ. Գ. թղթակցի ասելով այցելութիւնը զուրկ չէ քաղաքական նշանակութիւնից։

Պ. Հ. Գ. թղթակիցը պաշտօնական աղբիւրից տեղեկացաւ, որ բէյխս-կանցլէրի ճառը ռազմական չէր և ներկայացնում էր գերմանական կառավարութեան պաշտօնական դեկլարացիան, ուստի և չէ պարունակում ոչ մի շովինիստական դիմումն գերմանական ազգային ինքնագիտակցութեան և հաղորդում է սոսկ փաստեր՝ վերացնելու այն տարածված հայեացքները, թէ Գերմանիան Աւստրիայի վրա յարձակվելու դէպքում չի կատարի իր դաշնակցական պարտականութիւնը։ Ճառի մէջ ոչինչ ուղղված բան չը կայ ընդդէմ Ռուսաստանի, որովհետև վերջինս ազնիւ քաղաքականութիւն չէ վարում։

—

Բերլին.—Ռումինական գահաժառանգը այցելեց կանցլէրին։

—

Բուդապեշտ.—«Պեստէր-Լլօյդը» հաղորդում է, որ կառավարութիւնը, չը նայած որ արգելված է ձի արտահանել, թոյլատրեց թիւրքերին արտահանել 2000 ձի։

—

Վիէննա.—Երեկոյեան լրագիրները հաստատում են, որ Վիէննայի կաբինէտը ստացել է անգլիական կառավարութեան առաջարկութիւնը՝ դեսպանների կոնֆերէնցիայի մասին, գործնական յարաբերութիւնները կանօնաւորելու համար։ Վիէննայի կաբինէտը առաջարկութեանը վերաբերում է համակրանքով։

—

Աթէնք.—Իտալիան ստիպմանաբար դուրս է հանում իր զօրքերը Եգէյեան ծովից։

—

Հռոմ.—Պալատ։ Թիւրք իտալական դաշնադրութեան քննութեան ժամանակ պատգամաւոր Բիսսօլատին ապացուցանում էր, որ Իտալիան դաշնադրութեան ույժով պարտաւոր չէ վերադարձնել Թիւրքիային յոնիական կղզիները։ Կղզիների հարցը այժմ, երբ Բալկաններում ազգայնութեան սկզբունքը յաղթանակեց Թիւրքիայի տիրապետութեան սկզբունքի դէմ, մըտնում է ընդհանուր բալկանեան խնդրի մէջ, որը պէտք է քննէ ամբողջ Եւրոպան։

—

Բերլին.—«Նորդ-Դայտշէ-Ալգ. Ցայտունգը» հաղորդում է, որ պաշտօնական շրջանները ոչինչ կապ չունեն «Պատերազմ կամ խաղաղութիւն» յօդուածի հետ, որ տպվեց «Կեօլնիշէ Ցայտունգում»։

—

Փարիզ.—Պալատը հերթական ընդունեց հետևակ գնդերը վերակազմելու օրինագիծը։ Զինուորական մինիստր Միլերանը յայտնեց, որ նախագիծը ուժեղացնում է ազգային ինքնապաշտպանութիւնը, միանգամից աւելացնում է Ֆրանսիայի ռազմի ույժը։

—

Վիէննա.—Պետական պաշտպանութեան մասնաժողովը ձեռնարկեց քննելու զէնքի կոչված զինուորների ընտանիքներին պահովելու օրինագիծը։

—

Սէրաէվօ.—Սէյմը ձայների ճնշող մեծամասնութեամբ ընդունեց երկաթուղիների օրինագիծը։ Նիստում տեղի ունեցան ազմկալի տեսարաններ սերբիական օպպօզիցիայի օբստրուկցիայի պատճառով։ Նիստը մի քանի անգամ ընդհատվեց։

—

Փարիզ.—Մադագասկարից դէպի հիւսիս-արևմուտք Նոսսբէ կղզում ցիկլօնը մեծ աւերածութիւններ գործեց։ Տնկարանները ոչնչացան, փլվեցին շատ տներ։ Կան բազմաթիւ մարդկային զոհեր։

—

Բօմբէյ.—Բարձր կառավարական շրջաններում ոչինչ յայտնի չէ, թէ հընդիկները մտադիր են դէլեգատներ ընծայել Անգլիային։

—

Տօկիօ.— Մինիստրների կաբինէտը ամբողջ կազմով հրաժարական տուեց։

—

Կօշագօվ.—Կօբդօյում յուզիչ տեղեկութիւններ են ստացվել, թէ չինացիք դիմում են դէպի Արևմտեան Մոնղոլիա։ Կօբդօյում ռուսական զօրամաս չը կայ։

—

Վաշինգտօն.—Բացվեց կոնգրէսի նըստաշրջանը։ Տաֆտը ուղարկեց մի ընդարձակ գրութիւն։

—

Ջափ (Կարօլինի կղզիներ).—Տայֆունը ամայացրեց Բաբէլդաօբ կղզիները Պալաուսի արշիպելագօսում։

—

Օդեսսա.—Մեկնեցին Բէլգրադ և Բուլղարիա Կարմիր Խաչի Եալտայի, Բերդեանսկի և Խարբինի խմբերը։

—

Կիև.—Սլաւօնական օրը տուեց 211,131 րուբլի։

—

Զմիւռնիա.—Եկաւ ֆրանսիական «Ժիւլէն-դը-լա-Գրաւիէր» յածանաւը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

—

Կ. Պօլսից հեռագրում են «Р. Сл.»-ին. «Հայոց պատրիարքի ստացած տեղեկութիւնների համաձայն, հայերի դրութիւնը Վանի վիլայէթում շատ ծանր է։ Տեղական գեներալ-նահանգապետ Իզզէթ-բէյը բացարձակ յայտնում է իր համակրութիւնը Ջարդարարներին։ Սասունի շրջանում և Աղաբագարում քիւրդական բէգերը կրկնակի հարկ են դրել հայերի վրա։ Պատրիարքը մի քանի անգամ խորհրդակցեց զինուորական և ներքին գործերի մինիստրների հետ և խնդրեց նրանց միջոցներ ձեռք առնել պաշտպանվելու հայերին, քանի որ նրանց կոտորածները չեն դադարում»։

—

Տրապիզօն մեկնեց ռուսական «Թէրէք» ռազմանաւը։ Պետերբուրգում մի խումբ գործիչներ բանաձև ընդունեցին, թէ անհրաժեշտ է, որպէսզի Ռուսաստանը խափանէ Թիւրքիայում պատրաստվող հայկական ջարդերը։

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

Դեսպանատան անհուսութիւն

Կ. Պօլիս, 9/22 նոյեմբեր

Թշնամի բանակները Կ. Պօլսոյ դռներուն առջև նստած են և այսօրուան կամ վաղուան գործն է հաշտութեան բանակցութիւնները։

Բազմաթիւ նշաններ կան հաստատող՝ թէ պատերազմը պիտի յանգի դեսպանախորհուրդի մը, ուր պիտի աշխատուի արմատական դարման մը տանիլ արևելեան հարցին, որուն մէկ մասը կը կազմէ նաև հայկական խնդիրը։

Դժբաղդաբար ազգին պատասխանատու գլուխները հայոց հարցին նկատառումը և Հայաստանի բարենորոգումներն իրագործելու համար գրեթէ ոևէ աշխատութիւն չեն կատարեր, և երկիւղ կայ, որ առաջիկային անպատրաստ պիտի գտնուինք, երբ կարգը գործելու գայ։

Թիւրքահայոց ողբալի վիճակի դարմանը տանելու համար գեղեցիկ առիթ մը կը ներկայանայ, և այս առիթը եթէ խոյս տայ մեր ձեռքէն, շատ յայտնի է, որ այս կորուստը անդարձ պիտի ըլլայ։

Մեր անտարբերութիւնը կրնայ նոյնիսկ մահացնել այն, որ աներևակայելի զոհողութիւններով իբր իրաւունք սեպհականած էինք։

Գոնէ պէտք չէ մոռցուի, թէ 1895 թ. մայիս 11-ին Թիւրքիոն հանդիսաւորապէս յանձնառու եղած է Հայաստանի վեց վիլայէթներուն մէջ գործադրելու կարգ մը բարենորոգումներ, Բերլինի 61 րդ յօդուածին զօրութեամբ իրմէն պահանջուած ըլլալով բարենորոգումներուն գործադրութիւնը։ Համիդ՝ Թիւրքիան ճնշելու և բռնի գործադրել տալու համար եւրոպական կառավարութիւններէն ամանց ցոյց տուած անյօժարութիւններէն օգտուելով՝ չգործադրեց այդ ծրագիրը, որ սակայն չի կրնար օսմանեան կառավարութեան կողմէ գրաւոր յանձնառութիւն մը ըլլալէ դադրիլ։

Արդ, վերակենդանացնելու վայն և Թիւրքիոյ հարկադրելու համար, որ գործադրէ անպատճառ այն ծրագրով նախատեսուած բարեփոխութիւնները, հարկ է, որ ազգային պահանջ մը ներկայացուի ապագայ դեսպանախորհուրդին։

Այդ դիմումը բնական է թէ պէտք է կատարուի քաղաքագիտօրէն և նրբամտութեամբ, մինչ կը տեսնուի, թէ նոյնիսկ այս մասին խորհող չկայ։

Այս վիճակը իրապէս շատ ցաւալի է։

Նոյնիսկ կը լսուի, թէ պատրիարքարանը կանոնաւոր յարաբերութեան մէջ չէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին հետ, որուն ուղղուած թուղթերն իրար կը հակասեն իրենց բովանդակութեամբ։

Վարչութիւնը խոհականութեան անունով ազգային դատը վտանգելու կը ձգտի, և ասիկա անոր համար, որ ազգը չունի գլուխ մը—ինչպէս Ներսէս պատրիարք—որ անհատական նախաձեռնութեամբը հեղինակաւոր և պատասխանատուութիւն ստանձնելով գործին փարի և ինքը կատարէ կարևոր բանակցութիւնները։

Հայոց պատրիարքարանը նոյնիսկ դեսպանատուններու հետ յարաբերութիւն չի մշակեր դժբաղդաբար, մինչ այս տեսակ պարագաներու մէջ շատ կարևոր էր վառ պահել յարաբերութիւնները, գէթ տեղեկանալու համար դիւանագիտական յարաբերութեանց և անոնց ձգտումին։

Պատրիարքարանի աններելի անփութութիւններու շարքին չմոռնանք նաև իրերն ու անձերն օգտագործելու միասին ցոյց տուած անզարմանելի սխալները։

Ինչպէս ամեն մարդ գիտէ և ժամանակին ալ գրուեցաւ, օսմանեան պետութեան գահավէժ անկման վաղորդայնին Աւստրիոյ արտաքին գործոց մինիստր կոմս Բերխտօլդ ներկայացուց լայն ապակեդրոնացման ծրագիր մը, օսմանեան պետութեան ամբողջական կեանքը երկարաձգելու համար առեն մը ևս։

Ծիրդ այդ պահուն կը յուզուէր նաև Հայաստանի հարստահարութեանց հարցը, և ազգին ամեն դասակարգը յուզման մատնուած էր ու բողոքի աղաղակներ կը բարձրացնէր։

Կոմս Բերխտօլդի առաջարկէն հայերն ալ դուրս չձգել տալու համար՝ այն ատեն Վիէննայի Մխիթարեանց աբբահայրը՝ հ. Գովրիկեան, ընկերակցութեամբ հ. Գր. վ. Գալէմքիարեանի, ներկայացաւ կոմսին և անոր ուշադրութեան ներկայացուց հայոց վիճակը։

Ինչպէս յայտնի է, Մխիթարեանք Վիէննայի մէջ ունին ազդեցիկ դիրք և պալատին հետ բաւական ջերմ յարաբերութիւններ։ Ասկէ կը հետևի, թէ իրենց դիմումը կրնար ունենալ մեծ նշանակութիւն և կրնար օգտակար ըլլալ։

Արդ, հ. Գովրիկեան և հ. Գալէմքեարեան վերջերս Կ. Պօլիս եկան։ Հայոց պատրիարքարանի կողմէն ոչ ոք բարի գալստեան այցելութեան գնաց և ոչ ալ իրենց դիմումին համար շնորհակալութիւն և առաջիկային համար ալ անոնց հետ գործակցութեան ծրագիր մը կազմեց, մինչ հիմա կը տեսնուի, թէ Բերխտօլդ եւրոպական դիւանագիտութեան մէջ ունի կարևոր դեր մը, և ապագայ դեսպանախորհուրդին մէջ Աւստրիոյ՝ իբր անմիջական շահակիցի՝ վերապահուած է շատ կարևոր ու նշանակալի դեր մը, զոր անտեսել ներելի չէ։

Վիէննայի Մխիթարեանք թէ ուղղակի և թէ անուղղակի, բնական է թէ, կրնան մշակել աւստրիական դիւանագէտները, օգտուելով տեղւոյն և միջավայրին ծանօթութիւններէն։

Սակայն հարկ է, որ անոնք ծանօթ ըլլան բանակցութեանց ընթացքին և ըստ այնմ կատարեն իրենց դիմումները։ Այդ առիթը ներկայացած էր աբբահօր ներկայութեամբը ի Կ. Պօլիս, սակայն մեր քուռի մէջ գտնուող պատասխանատուները՝ նոյն իսկ իրենն հետ տեսնուելու հարկ չտեսան։

Ասիկա շատերէն մէկն է, և ուրիշ այս տեսակ կազմակերպական թերութիւններ և անփութութիւններ շատ անսովոր բաներ չեն մեր պատրիարքարանի համար։

Այդ պայմաններուն մէջ՝ չենք գիտեր թէ ինչ պիտի ըլլայ հայոց ճակատագիրը։

Շաւալ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԻ ԱՐՁԱԳԱՆՔԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՈՒՄ

I

Թաւրիզ, 10 նոյեմբերի

Իմ մի թղթակցութիւնը «Մշակին»՝ կորած լինելու հետևանքով, ստիպված եմ այսօր մի երկու ամփոփ խօսքով կրկնել գրուածքի բովանդակութիւնը՝ ծանօթացնելու համար «Մշակի» ընթերցողներին, որ Թաւրիզն ևս անմասն չէ մնացել համազգային մեծ տօնի հանդիսակատարութեան։

Հոկտ. 13-ին և 14-ին Բերդաթաղի ս. Աստուածածին եկեղեցում և Արամեան ուսումնարանի դահլիճում կատարվեց երկու մեծ տօների միացեալ հանդէսը՝ ձեռամբ այն յանձնախմբի, որ կազմվել էր այդ իսկ նպատակով։

Եկեղեցում տեղի ունեցաւ հոգեհանգիստ հայ տառերի գիւտի բազմավաստակ հայրեբի և հայ տպագրութեան առաջին աշխատաւորների անմահ յիշատակին, նաև հայրապետական մաղթանք։

Հոկտ. 14-ի կիրակի առաւօտեան պատարագից յետոյ պատարագիչ քահանան խաչով, խաչվառով և շարական երգելով առաջացաւ դէպի դահլիճը, ուր 3 ուսումնարանների սան-սանուհիները իրանց կառավարիչ ուսուցիչներով ներկայ էին. զգալի չափով բացակայում էր հասարակութիւնը սովորական անտարբերութեամբ։ Առաջին անգամ բեմ բարձրացաւ Արամեան ուսումնարանի ուսուցիչներից Լևոն Գէորգեան և ճառեց 5-րդ դարի հայրերի և գլխաւորապէս Մեսրոպ Մաշտոցի հայերիս համար կատարած քաղաքակրթիչ մեծ գործի համար։ Պարոնի խօսքերը հիւթալից էին և ազդու շեշտերով։

Նրանից յետոյ Կենտրոնականից մի օրիորդ և մի աշակերտ կարդացին առաջինը մի ոտանաւոր հաճելի ժեստերով, երկրորդը՝ մի գրութիւն, որ վերաբերում էր հայ տպագրութեան սկզբնաւորութեան մասնաւորապէս և անմահ Գուտտենբերգի գիւտին ընդհանրապէս։

Շնորհիւ անգործունեայ յանձնախմբի անկարգութեան և անկարգապահութեան՝ Լիլաւայի քահանաներից Ղևոնդ քահանան, երբ կարծելով թէ հանդէսի վախճանն է, բեմ ելաւ, մի քանի խօսքխրատաանեց տօնի առիթով, յորդորեց աշակերտներին հետևելու ս. Մեսրոպին և աղօթեց ու իջաւ բեմից։ Լիլաւայի և Կենտրոնականի ուսուցիչներից ոչ ոք չը խօսեց, նոյնիսկ Կենտրոնականի տեսուչն և ուսուցիչներից շատերը ներկայ չէին հանդէսին։

Որպէսզի բոլորովին բոբիկ չը մնար հանդէսը, բեմ բարձրացաւ Արամեան դպրոցի տեսուչ Ալ. Տէր-Վարդանեան և յանպատրաստից խօսեց Գուտտենբերգի գիւտի մարդկային քաղաքակրթութեան տուած մեծ բարիքի մասին։

Լիլաւայի ուսումնարանի երգեցիկ խումբը՝ ղեկավարութեամբ Լևոն Գրիգորեանի երգեց քառաձայն երկու երգ և մեծապէս գոհունակութիւն պատճառեց հանդիսականներին։ Այսչափով ևս վերջացաւ հանդէսը։

Հանդէսի տպաւորութիւնն այնչափ լաւ չէր, որովհետև յանձնախումբը ոչ մի աշխատանք գործ չէր դրել, ոչ ծրագիր, ոչ կարգապահութիւն և ոչ աշխատանք։ Մեր յայտնի դէմքի մարդիկ գլուխ են կոտրում այս ու այն բանում ընտրվելու, յետոյ. անգործութիւն և քայքայում, երբ մանաւանդ փող չը կայ։

Հայկազուն

II

Կալկաթա, 25 հոկտեմբերի

Տառերի գիւտի և տպագրութեան 400-ամեակի համազգային վեհ տօնը արձագանք տուեց և մեզանում. մենք էլ տօնեցինք այն մեծ տօնը, մենք էլ խառնեցինք մեր սրտաբուղխ սիրոյ արտայայտութիւնները համայն հայ ազգութեան և մանաւանդ Էջմիածնում կատարվող տօնի ոգևորութեան հետ։ Հանդէսը կատարվեց տեղիս Մարդասիրական Ճեմարանում, այդ հաստատութեան գրեթէ բոլոր աշակերտների ձեռնտուութեամբ։ Ներկայ էին տեղիս պատուելի ազգայիններից, որոնք շատ հաւանեցին հանդէսի գեղեցիկ պատրաստված ծրագիրը, մանաւանդ նրա համար, որ նա զուտ հայկական բնաւորութիւն էր կրում, բացի մի քանի անգլիական արտասանութիւններից։

Հանդէսը բացվեց «Մեր հայրենիքով», որից յետոյ ճեմարանի տեսուչ Վ. Ք. Վարդանեանը մի քանի կարճ և ազդու խօսքերով բացատրեց տօնի նշանակութիւնը, և խօսքը մասնաւորելով նկատեց, որ, ըստ որում Հնդկահայը հայ գրականութեան և մամուլի պատմութեան մէջ ունեցել է ազնիւ դեր (լինելով առաջին հայ լրագիր հրատարակողն և այլն), նա առանձին բաւականութեամբ և ժեստով պէտք է մասնակցի այսպիսի նշանակալից յօբելեաններին, լաւ ըմբռնած լինելով այն հանգամանքը, որ հայ գիրն էր, որ փրկութեան նաւահանգիստ հանդիսացաւ նրան, երբ նրա քաղաքական և մտաւոր կեանքի նաւը բեկ-

ված տարուբերվում էր փոթորկալից ժամանակի ծովում։ Ապա շեշտեց ժողովրդի պարտականութեան վրա առ իր մայրենի լեզուն և հետևանքը հայերէն չը սովորելու՝ մատնանիշ անելով Լեհաստանի հայերին։ Մէջ ընդ մէջ երգվում էին և գրամաֆոնի վրա նուագվում էին հայկական երգեր։ Բաւական աղդու տպաւորութիւն թողեց ժողովրդի վրա և ճեմարանի մի աշակերտի դրած և արտասանած ճառը, որ վերջանում էր Ա. Ծատուրեանի «Մեղեդիա» գեղեցիկ ոտանաւորով։

Հանդէսը երկու ժամ տևեց և վերջացաւ «Տէր կեցո դու զհայս»-ով, որ երգվեց անգլիական օրհներգի եղանակով, որից յետոյ ժողովուրդը ցրվեց խիստ ուրախ տրամադրութեամբ։ Ց. Տէր-Գրիգորեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Հ. ՂԵՒՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Չորեքշաբթի, նոյեմբերի 21-ին, հայ կաթոլիկների աղօթատան մէջ կատարվեց հանդիսաւոր պատարագ և հոգեհանգիստ հ. Ղեւոնդ Ալիշանի մահվան տասնամեակի առիթով։

Ինչպէս յայտնի է, հայ գրականութեան նահապետ Ալիշանը վախճանվեց 1901 թ. նոյեմբերի 21-ին, և մահվան տասնամեակը լրացաւ անցեալ 1911 թ. նոյեմբերի 21-ին, սակայն, ինչպէս բացատրեց «Մշակի» մէջ Դիոնեսիոս վ. Գաղատոսեանը, անցեալ տարի անհնարին եղաւ կատարել հոգեհանգիստ։

Պատարագիչն էր հայ կաթոլիկների գերապայծառ առաջնորդ կառավարիչ Սարգիս վարդապետը, եպիսկոպոսական զգեստով։ Աղօթատունը լցված էր ոչ միայն հայ-կաթոլիկների խուռն բազմութեամբ, այլ և լուսաւորչական, բողոքական հայերով. կային և օտարազգիներ։ Երգեցիկ երկսեռ խումբը երգեց պատարագը ներդաշնակ, խոր տպաւորութիւն թողնելով հանդիսականների վրա։

Պատարագից յետոյ հոգեհանգիստը կատարվեց աղօթատան կից մեծ դահլիճում, ուր սևածածկ սեղանի վրա դրված էր խաչ, աւետարան, ակին և Ալիշանի մեծ պատկերը, շրջապատված ծաղիկներով և պսակներով։

Հոգեհանգստեան կարգը կատարեց գերապայծառ առաջնորդ կառավարիչ Դիոնեսիոս վարդապետը այլ հոգևորականների հետ։ Ներկայ էին հայ հասարակութեան զանազան խաւերի, գրականութեան և մամուլի ներկայացուցիչներ, որոնք եկել էին առանց դաւանութեան խտրութեան յարգանք մատուցանելու մեծ մարդու յիշատակին։

Հոգեհանգստի վերջում առաջնորդ կառավարիչ Սարգիս վարդապետը մի գեղեցիկ և զգացված քարոզ խօսեց, նկարագրելով Ալիշանը իբրև կրօնաւոր, իբրև հայրենասէր և իբրև մատենագիր։ Տալով շատ ճիշդ կերպով Ալիշանի նկարագիրը այդ երեք ասպարէզներում, նա ուրախութիւն յայտնեց, որ Նրա յիշատակը յարգելու եկել են և ոչ-կաթոլիկ հայերը, տեսնելով Ալիշանի մէջ հայութեան նշանաւոր գործիչ և հայրենասէր։

Գերապայծառի ատենաբանութիւնը թողեց խիստ հաճելի տպաւորութիւն և ցոյց տուեց, որ յանձին Սարգիս վ. Տէր-Աբրահամեանի՝ Ռուսաստանի հայ-կաթոլիկների համայնքը ունի խելացի և արժանաւոր առաջնորդ, պաշտպան ազգային համերաշխութեան գաղափարին։

Ապա հանդիսականների կողմից մի քանի խօսք ասաց «Մշակի» և «Արօրի» խմբագիր Հ. Առաքելեան։

«Առաջնորդ կառավարիչ գերապայծառ Սարգիս վարդապետի պերճախօս ատենաբանութիւնից յետոյ,—ասաց նա,—ինձ շատ քիչ բան է մնում ասելու հ. Ղեւոնդ Ալիշանի մասին։ Ճիշդ է, նա 10 տարի առաջ գերեզման իջաւ և անհետացաւ մեր աշխարհից. բայց մի թէ նա այլևս չը կայ. ոչ. Նրա հոգին սաւառնում է ամբողջ հայութեան վրա և սաւառնում է ազատ Մասիսի բարձունքից, որի վեհութիւնը նա երգեց։ Եթէ մեր պատմութեան հին դարերում հայութեան ամենախոշոր դէմքերը և սիւները կոչվում էին Ներսէս Մեծն, Մեսրոպ-Մաշտոց, Սահակ, Մովսէս Խորենացի. եթէ մեր պատմութեան միջին դարերում հայութեան ամէն խոշոր դէմքերն էին Ներսէս Շնորհալի, Ներսէս Լամբրոնացի, Գր. Նարեկացի, ապա ոչ մի տարակոյս չը կայ, որ նորագոյն դարերի 17-րդ, 18-րդ և 19-րդ դարերի հայութեան ամենախոշոր դէմքն է հանդիսանում հ. Ղեւոնդ Ալիշանը։ Նա երգեց հայրենիքի վիշտը, բայց և նա եղաւ, որ փլատակների, աւերակների տակից հանեց Մայր-Հայաստանը և իր գործերով, երկնելով ներշնչեց հայութեան և Հայաստանի հոգևոր բարոյական վերածնութեան յոյսը։ Եւ ահա այսօր այդ հսկայական դէմքն է մեր առաջ կանգնած, ահա այսօր եկել ենք խոնարհելու և երկրպագելու Նրա պաշտելի յիշատակի առաջ։ Մաղթենք, որ նահապետ Ալիշանի հոգով և հայրենասիրութեամբ, գոնէ դոյզն չափով, տոգորվեն մեր ապագայ սերունդները և մեր ժամանակակից գործիչները։ Յաւիտենական յիշատակ հ. Ղեւոնդ Ալիշանին»։

ԹԻՖԼԻՍԻ ԹԵՄԻ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԸ

III

Նախ՝ Ս. Շահվերդեան և ապա Կ. Շիրինեան վերստուգիչ յանձնաժողովի կողմից հիմնաւոր առարկութիւններ են անում հոգաբարձութեան տուած բացատրութիւնների դէմ, և այնուհետև միայն սկսվում են վիճաբանութիւնները։

Գ. ք. Տէրմազանեան նկատում է, որ վերստուգիչ յանձնաժողովը, խօսելով բոլոր խնդիրների մասին, մի բանի մասին լռում է, այն է՝ Ալիխանեանի գործի առիթով չէ ասում, թէ ի՞նչ պիտի անել բացը։ Փողերի վատնման պատասխանատու հոգաբարձութիւնն է, քանի որ, ըստ կանոնադրութեան, հերթական հոգաբարձուն է գանձապահը։ Ես առաջարկում եմ վատնված փողերը պահանջել հոգաբարձութիւնից։

Ց. ք. Ճուղուրեան շեշտում է, որ, կատարված զեղծումների համար պատասխանատու հոգաբարձուներն են։ Եւ կորուստը պէտք է լրացնեն նրանք։ «Ինչպէս լսել եմ, նրանք հրաժարական պիտի տան. թող վճարեն և ապա հեռանան»։ Գասպարեանի գործի առիթով ճառախօսը առաջարկում է պատգամաւորական ժողովին մի յատուկ մարմին ընտրել, որը հոգաբարձութիւնից անկախ քննի զեղծումների գործը։

Հ. Տէր-Աստուածատրեան առաջարկում է վերջ տալ գանձապահային ձևին և ընդունել արտելշչիկներ։

Ա. Երզնկեան յայտարարում է. «Ի նկատի ունենալով այն, որ թէ մամուլի և թէ հասարակութեան մէջ շատ են շեշտում դէֆիցիտի վրա, մի կողմը պաշտպանում է այդ, միւսը դատափետում, մենք, մի խումբ պատգամաւորներս, աշխատեցինք գտնել իսկական պատկերը. արդիւնք այդ խոշոր բացի, դէֆիցիտի դէմ աւելացված է հարըստութիւնը թէ չէ։ Եւ մեր հաւաքած տեղեկութիւնները պարզեցին, որ ներկայումս Ներսիսեան դպրոցի կարողութիւնը հասել է համարեա 2 միլիոնի՝ 125,000 ռ. եկամուտով, վերջին տարիներս հոգաբարձութիւնը աւելացրել է 800,000 ռուբլու հարըստութիւն և մի շէնք միայն, որը տալիս է 16,000 ռ. մուտք։ Ուրեմն այս դէպքում դէֆիցիտը անհրաժեշտութիւն է, և անձեռնմխելի գումարը պէտք է ձեռնմխելի դառնար բնականօրէն։ Գալով կատարված զեղծումներին, յանցանքը Ալիխանեանի ու Գասպարեանի մէջ չը պիտի որոնել, այլ սիստեմի մէջ։ Մի հիմնարկութիւն, որ 2 միլիօն արժէ, որ 100,000 ռ. եկամուտ ունի, մի կառավարչից է կախված, մի գործավար ունի միայն։ Այստեղ սիստեմն է սխալ, պէտք է շտապ փոխել։ Հոգաբարձութիւնը չէ կարող մինչ կօնտրօլ ունենալ. պէտք է յատուկ վերահսկող մարմին ընտրել։ Պէտք է կալուածները կանոնաւոր շահագործութեան հիման վրա դնել։ Զեղծումների նկատմամբ հոգաբարձութեան վրա միայն բարոյական պարտականութիւն է ընկնում։ Կորուստի վնասը պիտի պահանջել անողներից միայն, այլ ոչ հոգաբարձուներից»։

Նախագահ Ալ. Խատիսեան բացատրում է, որ կորուստի համար օրինական պատասխանատուութիւնն ընկնում է հոգաբարձութեան վրա, եթէ նա անհոգ, անփոյթ է եղել։ Այնպէս որ՝ օրէնքը այդ առիթով որոշ պատասխան է տալիս։ Ինչ վերաբերում է անձեռնմխելի գումարներին, պէտք է վարվել կտակատարների կամքի համաձայն։

Հ. Տէր-Աստուածատրեան առաջարկում է վերացնել վարձագրքոյկները և մտցնել պայմանագրերի ու ընկալագրերի սիստեմը շուկայի եկամուտները կանոնաւոր գանձելու համար. յարմար է գտնում տեղերը նախապէս գնահատել և վաղ առաւօտեան ստանալ փողերը և ապա թողնել գրաւելու։

Մարանջեան նկատում է, որ ահագին նոր շինութեան մէջ եթէ այսօր 450 աշակերտ կայ, այն ինչ առաջ երկու անգամ աւելի էր, պատճառը դէֆիցիտներն են, անձեռնմխելի գումարները ձեռնմխելի դառնալը։ Տեղեկագրի մէջ չէ ասված, թէ ձեռնմխելի գումարները լրացված են, ղազախեցիների, Շուշու դպրոցի և Էջմիածնից հասանելիք գումարները ստացված են թէ ոչ։

Մեզ պատգամաւորներիս համար կարևոր է, որ այդ բոլոր գումարները լրացված լինեն, մուտքերը աւելացած, որպէսզի ուսումնարանը կարողանայ ծառայել իր բուն նպատակին։

Ալիխանեան.—Ներսիսեան դպրոցի կալուածների հարստութիւնը հեռահետ աւելացել է. այդ արդէն ասաց Ա. Երզնկեանը։ Մենք քննել ենք և տեսել մօտիկից, որ եկամուտները աւելացել են ոչ թէ պայմանների, այլ հոգաբարձուների շնորհիւ։ Կալուածների շահագործութիւնը սիստեմի խնդիր է. թէև հոգաբարձութիւնը որոշել է ընդունել կապալով տալու ձևը, բայց դա ձեռնտու չէ. աւելի լաւ է կապալառուներին վերջանալու յաւելեալ գումարը տրվի մի վարչական մարմնի, որը հոգաբարձութեան ընտրութեամբ կառավարի կալուածները։

Հոգաբարձու Ա. Փափազեան.—Ոչ ոքի համար գաղտնիք չէ, որ այս պատգամաւորական ժողովի մեխը պիտի լինէր դէֆիցիտի ու զեղծումների խնդիրը։ Մենք եկել էինք աւելի դառն խօսքեր լսելու։ Հայր Ճուղուրեանը առաջարկում է ընտրել մի մարմին, որը քննի Գասպարեանի գործը անկախ, թէ նա չէ հաւատում մեր անկեղծութեանը։ Ես ողջունում եմ այդ առաջարկը։ Բայց այդ բանը դուք իմացել էք մեր շնորհիւ։ Այնուհետև ճառախօսը պատմում է Ալիխանեանի կատարած զեղծումների փաստացի կողմը—1) չեկերի կեղծումը (յունվար և ապրիլ ամիսներին այս տարվայ) հասնում է 2000 ռուբլու, 2) առանց հոգաբարձութեան գիտութեան վերցրել է բանկից և գրաւ դրել կապալառուների գրաւաթղթերը 800 ռուբլով, 3) ուսուցչական թոշակարկղի 1054 ռ., որ Ս. Մալխասեանցը քաղաքից շտապ հեռանալու պատճառով խնդրել էր ստանալ և իր ընթացիկ անունով դնել երկրորդ փոխադարձ վարկի ընկերութիւնը։ Ստանում է ու իւրացնում։ 4) Ուսուցիչներին հասանելիք ամառային երկու ամիսների (յուլիս, օգոստոս) ռոճիկները իւրացնում է և ցոյց է տալիս վճարված։ Այդ բոլորը կատարված է օգոստոսի սկիզբներին, իսկ մենք իմացել ենք սեպտեմբերի 1-ին, երբ կոնտակուրենտները ստացել ենք բանկից։ Այդ բոլորի համար դատը սկսված է արդէն, ասում է ձեզ հոգաբարձութիւնը։

Ս. Մալխասեանց բացատրում է, որ թոշակարկղի գումարը իւրացրել է նա յուլիսի 23-ին գրած կտրօններով, երբ ինքը Թիֆլիսումն էր և կարող էին տալ իրան։

Ա. Փափազեանը դիմում է այնուհետև Գասպարեանի արածներին և գտնում է, որ չը պէտք է յափշտակվել, որ առ այժմ մի երկու դէպք է միայն ճիշդ։ «Քննութիւնը շարունակվում է։ Ինչ վերաբերում է անձեռնմխելի գումարներին, պէտք է ասեմ, որ 4 տարի է, ինչ մեզ ուտում են, տարրական արդարութեան խօսք չը լսեցինք։ Դրանք արդէն կատարված փաստեր են, պատմութեան սեփականութիւն են դարձել արդէն։ Շնորհակալութիւն որ գոնէ այստեղ այժմ լսում ենք արդարութեան խօսքը։ Դըժբաղդաբար հասարակական շրջանների հետ զուգընթացաբար մամուլն էլ դատափետում էր շարունակ և ոչ մի արդար խօսք չասաց։ Նոյնիսկ հէնց այսօր մամուլի օրգաններից մէկում դարձեալ մի յօդուած կար այդ դէֆիցիտի մասին։ Ժամանակ է վերջապէս իմանալ, որ դա եղել է ոչ մեր օրով, այլ առաջ։ Ես համաձայն չեմ մեր նախագահի ասածներին անձեռնմխելի գումարների մասին. կարևորը գումարների նպատակայարմար գործադրութիւնն է։ Դէֆիցիտը նախկին հոգաբարձութեան արածն է, այլ ոչ մերը։ Այդպիսով դէֆիցիտի կօշմարը ընկնում է այսօր։ Դա արդարութեան յաղթանակն է։ Ապա պատասխանելով վերստուգիչ յանձնաժողովի և զանազան ճառախօսների նկատողութիւններին ու հարցերին, յայտնում է, որ ղազախեցիների գումարից մնում է 4000 ռուբլի միայն։ Վերջացնում է իր զգացված պաշտպանողական ճառը նրանով, որ Ներսիսեան դպրոցը ուժեղ է եղել ոչ թէ գումարներով, այլ հասարակական համակրութեամբ։ Եթէ նրա օգուտը պահանջի մեր հեռանալը, այդ էլ կանենք։ Մեզ լրագիրները հնարաւորութիւն չեն տուել ասել և բացատրութիւններ տալ կատարված ամեն դէպքերի առիթով։ Ձեր այսօրվայ որոշումը, յուսով եմ, կը պարզի մեզ շրջապատող մթնոլորտը, որը վնասակար է դպրոցի շահերի համար»։

Ս. Ցարուխիեան.—Մի քանի խօսք կասեմ ես ոչ թէ վիճաբանելու, այլ պարզելու համար։ Թէ ինչ է անձեռնմխելի գումարը, երրորդ անգամն է ժողովում պարզվում։ Ես պաշտպանում եմ Ա. Խատիսեանի կարծիքը։ Փափազեանը չէ համաձայնվում այդ կարծիքի հետ, նորից բացատրութիւն տալով։ Օրէնքի տեսակէտից այդ բացատրութիւնը սխալ է, իսկ նպատակայարմարութեան տեսակէտից՝ ոչ ցանկալի։ Կտակողի նպատակը սուրբ է և անխախտելի։ Բոլոր մեր ազգային հաստատութիւնները իրանց գոյութիւնը սկսում և շարունակում են նուիրատուութիւններով ու կտակներով։ Ամենայն ճշդութեամբ կատարենք կտակողների կամքը և արդարացնենք հաւատը։ Երբեք թոյլ չը պիտի տանք, որ անձեռնմխելի գումարները դառնան ձեռնմխելի։ Եթէ պատգամաւորական ժողովը վերջ չը տայ այդ հարցին, ես կառաջարկեմ հրաւիրել մի իրաւաբանական մարմին՝ լուծելու խնդիրը։ Հոգաբարձութիւնը չընդունելով այդ մեր տեսակէտը, պատգամ. ժողովին է մնում միջոցներ որոշել, որպէս զի սխալները ուղղվեն և անձեռնմխելի գումարները մնան անձեռնմխելի։

Նախագահը նկատում է, որ առիթ Փափազեանը տուեց վիճելու։ Բայց հոգաբարձութիւնը արդէն որոշ խոստում է տալիս իր բացատրութեան մէջ՝ լրացնելու դէֆիցիտը։

Կ. Շիրինեանը յայտարարում է, որ լրագրում գրվածը՝ Շ. ստորագրութեամբ իրանը չէ. եթէ ինքը ուզենար գրել, կը գրէր իր սեփական ազգանունով։ Ապա մի քանի էական առարկութիւններ է անում Փափազեանի ասածների դէմ, շեշտելով, որ եթէ հոգաբարձութիւնը լինէր զգոյշ, բառի բուն նշանակութեամբ տէր իր ստանձնած պարտականութիւններին Ալիխանեանի կատարած օրդէրների կեղծիքները չէին լինի. օրինակ, Մալխասեանցը չէ ստորագրել, բայց տուել են։ Անձեռնմխելի գումարները ձեռնմխելի դարձնելու առիթով այն կարծիքն է յայտնում, որ եթէ կտակի մէջ կտակողի կամքը որոշ ասված չէ, ապա կտակված գումարը, կարելի է գործադրել շինութեան համար։

Ս. Մալխասեանցը լրացնում է Շիրինեանի ասածը մի նոր փաստով, այն է՝ որ մարտի օրդերն էլ առանց իր ստորագրութեան էր և զեղծումն էր եղել։

Ա. Երզնկեանը պահանջում է, որ բոլոր կտակները համառօտ կերպով տպված լինեն տեղեկագրի մէջ։ Ապա ծանրանալով վարչութեան սիստեմի վրա, շեշտում է նորից, որ զեղծումների պատճառը արտաքին պայմանները չեն, այլ շտատի պակասութիւնը. օրինակ՝ ինչ անի մի հաշւապահ այդպիսի մեծ գործում։ Պահանջ է զգում շտատը փոխել, շատացնել։

Նախագահ Ա. Խատիսեան.—Ես էլ իբրև նախկին հոգաբարձու գտնում եմ շտատի վերակազմութեան հարցը լուրջ և կարևոր։ Բայց այդ առաջարկը պիտի անել նախահաշւի քննութեան ժամանակ։

Մ. Զմշկեան առաջարկում է, որ պատգամաւորական ժողովը հոգաբարձութեան համար ինստրուկցիա մշակելու նպատակով մի յանձնաժողով ընտրէ։

Այնուհետև նախագահը, ժամանակը ուշ համարելով, քուէարկութեան է դնում առաջարկները։

Այն հարցը, որ Ալիխանեանի վատնած 6000 ռուբլին լրացնի հոգաբարձութիւնը, քուէարկութեան ժամանակ ստանում է 2 ձայն միայն։

Լսվում են ձայներ, որ այդ հարցը առ այժմ պիտի թողնել։

Ս. Մալխասեանց առաջարկում է այդ հարցի զեկուցումը թողնել հետևեալ պատգամաւորական ժողովին, երբ քննութիւնը աւարտված կը լինի։

Ս. Ցարուխիեան.—Քանի որ Ալիխանեանի և Գասպարեանի մասին քննութիւն է կատարվում, ես կառաջարկեմ յանձնարարել այդ քննութիւնը կատարող մարմնին, որպէս զի զեկուցում տայ հետևեալ պատգամաւորական ժողովին։

Այդ առաջարկը ընդունվում է միաձայն։

Նախագահը առաջարկում է հաստատել ներկայացված հաշիւները։

Լէօն աւելացնում է. հաստատել վերստուգիչ յանձնաժողովի նկատողութիւններով։

Պատգամաւորական ժողովը հաստատում է։

Ժողովը փակում է նաև Շուշու թեմական դպրոցի պարտքի հարցը իբրև այլ ևս անվերադառնալի։

Գասպարեանի գործը քննելու համար յատուկ մասնաժողով ընտրելու առաջարկը ոչ ոք չէ պաշտպանում այլ ևս։

Շտատի վերակազմութեան հարցը յետաձգվում է նախահաշւի քննութեան ժամանակ։

Ժամը 11-ից քառորդ անց նախագահը փակում է նիստը։

Յաջորդ ժողովը նշանակված է նոյեմբերի 19-ին դարձեալ երեկոյեան ժ. 7-ին։

Լ. Դ.

ԽՈՀԱՐԱՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ

Մենք հրաւիրված էինք նոյեմբերի 21-ին հարցաքննական ճաշի խոհարարական կուրսերում։

Քննութեան համար դրված էին զանազան տեսակ խորտիկներ, քաղցրեղէններ։

— Քանի դասընթացք էք ունեցել մինչև այժմ,—հարցրինք մենք կուրսերի կառավարչուհի տիկին Ե. Ն. Միստրօվային։

— Տասնմէկ, իսկ այժմ ընդունում ենք ցանկացողների՝ նոր դասընթացքի համար։

— Ո՞րքան ժամանակ է տևում դասընթացքը և ինչ է վճարը։

— Դասընթացքը տևում է երկու ամիս, ամբողջ վճարն է 25 ռուբլի։

Մի տարվայ ընթացքում աջողվում է ունենալ երեք դասընթացք։ Ամառները դադարում են կրթական պարապմունքները։

Դասընթացքներին կից հիմնված է սեղանատուն, որը գործում է անդադար՝ ամառ և ձմեռ։ Սեղանատունը բաց է հասարակութեան համար և տալիս է համեմատաբար ոչ թանկ ճաշեր։ Ճաշախորդների թիւը մեծ է լինում ամառը, երբ շատ ընտանիքներ գնացած են լինում ամարանոցներ, իսկ քաղաքում մնացողները որոնում են ճաշարան, որը կարողանար փոքր ի շատէ նմանվել տան խոհանոցին։ Ամառը ճաշողների թիւը հասնում է մինչև 300-ի։

Խոհարարական դասընթացքներում լինում են առհասարակ 12—20 հոգի։ Աշակերտուհիները գործնականապէս սովորում են կերակուրների պատրաստութիւնը։

Աշակերտուհիների մէջ կան ամէն ազգութիւններից։ Համեմատաբար աւելի շատ են հայուհիներ։

Դասընթացքների մերձաւոր ղեկավարն է յատուկ մասնագիտուհի Շաէյնբերգ, որը հրաւիրված է Պետերբուրգի խոհարարական դասընթացքներից։ Նա հմուտ է իր գործին և գիտէ պարապվել աշակերտուհիների հետ։

Մենք փորձեցինք հարցաքննութեան համար պատրաստված կերակուրները։ Նրանք համեղ էին և գեղեցիկ պատրաստված։

Տիկ. Միստրօվան, ցանկալով հաստատուն կազմակերպութիւն տալ խոհարարական կուրսերին, մշակել է յատուկ կանոնադրութիւն և դիմել է առևտրի և արդիւնագործութեան մինիստրութեան, խնդրելով վերցնել դպրոցը իր հովանաւորութեան տակ։

Հարցաքննութեան հրաւիրված հիւրերը համակրութիւն յայտնեցին դասընթացքների հիմնադիր տիկնոջը՝ նրա նախաձեռնութեան և գործնականապէս աջող առաջ տարվող ձեռնարկութեան համար։

Մի ժամանակ խոհարարական կուրսեր բացված էին և Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութեան նախաձեռնութեամբ։ Կուրսերը ունէին աջողութիւն և գրաւում էին աշակերտուհիներ բաւարար թւով։ Երեք տարի գոյութիւն ունենալուց յետոյ՝ նրանք փակվեցին ոչ թէ այն պատճառով, որ նրանք անաջողութեան հանդիպեցին, այլ շնորհիւ այն բանի, որ անկարելի և անյարմար էր համարվում մշտական ճաշարան, ինչպէս այդ հաստատել է այժմ Միստրօվան։ Իսկ առանց այդպիսի ճաշարանի՝ կուրսերի գոյութիւնը պահանջում է մեծ ծախքեր առանց համապատասխան եկամուտի։

Տիկին Միստրօվան վճռել է հարցը գործնական կերպով և բացել է ճաշարան, որը, միացած՝ կուրսերի հետ, հնարաւորութիւն է տալիս առանց վնասի առաջ տանել գործը։

Ա. Բ.

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

Պետերբուրգ, 20 նոյեմբերի

Նախագահ Ռօձեանկօն դիմում է Դումային հետևեալ խօսքերով. «Հրաւիրում եմ Դումայի պարոնայք անդամներին լսել յարընկայս Բարձրագոյն հրամանը (բոլորը կանգնում են)։ Թագաւոր Կայսրին, համաձայն Դումայի նախագահի ամենահպատակ զեկուցման այն մասին, որ Դուման յայտնում է ամենահպատակ զգացմունքներ ու հաւատարմութեան ուրախութիւն Գահաժառանգ Աւգոստոսագոյն առողջութեան առիթով, բարեհաճեց Բարձրագոյնս հրամայել ինձ, յայտնել Նորին Մեծութեան ամենաջերմագին շնորհակալութիւնը արտայայտված զգացմունքների համար»։ Լսվում են երկարատև «ուռաներ»։

Դուման ձեռնարկում է ընտրելու Դումայի նախագահի օգնականներ։ Տրված թերթիկների ընդհանուր թւից ստացան՝ Եարօսլաւլի նահանգից ընտրված Պետական Դումայի անդամ իշխան Դմիտրի Ուրուսովը՝ 197 ձայն, իշխան Վլ. Վոլկոնսկին՝ 173 ձայն և ուրիշ 6 հոգի էլ մի քանի թերթիկներ։ Բացի դրանից տրվել են 165 չը գրված թերթիկներ։ Քուէարկութեան է ենթարկվում իշխան Ուրուսովը և ստանում է 217 ընտրական և 178 սև քուէներ։ Քուէարկութեան արդիւնքը ընդունվում է երկարատև ծափահարութեամբ կենտրոնում և ձախակողմում։

Նախագահը դիմում է իշխան Վոլկոնսկիին հարցնելով, թէ ցանկանում է նա քուէարկվել։ Բացականչութիւններ կենտրոնից և ձախակողմից. «Խնդրում ենք»։ Երկարատև ծափահարութիւններ կենտրոնում և ձախակողմում։

Իշխան Վոլկոնսկի.—Շնորհակալ եմ, հրաժարվում եմ։ (Աղմկալի ծափահարութիւններ նացիօնալիստների և աջակողմեանների շարքերում)։

Հետևեալ թեկնածուն, որ 5 թերթիկ էր ստացել, նոյնպէս հրաժարվում է։ Հրաժարվում է Լէվաշեվը նոյնպէս։ Յայտարարվում է ընդմիջում։

Նիստը վերսկսվելուց պէս, ցեր. ժամը 4-ին, առաջարկութիւն է արվում նիստը մինչև ուրբաթ օր յետաձգելու մասին։ Առաջարկութիւնը մերժվում է ձախակողմեանների, կենտրոնի մի մասի և աջակողմեանների 203 ձայների մեծամասնութեամբ ընդդէմ նացիօնալիստների և կենտրոնի միւս մասի միացեալ 149 ձայների։ Նախագահը, ի նկատի ունենալով որ չը կայացաւ նախագահի երկրորդ օգնականի ընտրութիւնը, առաջարկում է թերթիկներով նկատել թեկնածուներ այդ պաշտօնի համար։ Թերթիկները հաշւելուց պարզվում է, որ իշխան Վոլկոնսկին ստացել 161 թերթիկ, Դումայի 4 անդամներից իւրաքանչիւրը մի քանի ձայներ, իսկ չը գրված թերթիկներ տրված են 213 հատ։ Նախագահի տուած հարցին, թէ ցանկանում է, արդեօք, իշխան Վոլկոնսկին քուէարկվել, վերջինս յայտարարում է, որ այն պայմանները, որոնք այսօր առաւօտեան հարկադրում էին իրան հրաժարվել քուէարկութիւնից, ներկայ րոպէին էլ ամենևին չեն փոխվել, ուստի նոյն պայմանների մէջ հիմք չը կայ, որպէսզի ինքը փոխէ որոշումը։ «Նորից եմ շնորհակալութիւնս յայտնում այն բոլորին,—ասում է իշխան Վոլկոնսկին,—որոնք ինձ գրել են, բայց հրաժարվում եմ քուէարկվելու պատիւից» (Ծափահարութիւն աջակողմում)։

Նախագահը յայտնում է, որ նախագահի երկրորդ օգնականի ընտրութիւնը պէտք է համարել չը կայացած և յետաձգել կատարելու ուրբաթ։ Դուման միաձայն համաձայնվում է այդ առաջարկին և անցնում Դումայի քարտուղարի ընտրութեանը։

Տրված թերթիկները հաշւելուց երևաց, որ 202 թերթիկներ ստացել է Դմիտրիենկօվը, Դումայի ուրիշ 4 անդամներ իւրաքանչիւրը մի քանի ձայն և 174 հատ էլ տրված են փուչ թերթիկներ։ Գաղտնի քուէարկութիւն կատարելով գնդակներով, Դմիտրիենկօվը ստանում է 215 ընտրական

[illegible]

...տէն, ուրբաթ օրը։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Կովկասի փոխարքան բարեհաճեց թոյլատրել գումարելու դեկտ. 15-ին Թիֆլիսում առանձին խորհրդակցութիւն փոխարքայի խորհրդի անդամ Զուբկովսկիի նախագահութեամբ մորեխի դէմ կռուելու իրական միջոցներ մշակելու և 1913 թ. այդ նպատակով հարկաւոր գումարների քանակը որոշելու համար։ Ցիշեալ խորհրդակցութեանը մասնակցելու են Բագուի և Գանձակի նահանգապետները, երկրագործութեան դեպարտամենտի կովկասեան լիազորը և մի քանի մասնագէտ անձինք։

— Զորեքշաբթի, նոյեմբերի 21-ին, Վանքի աւագ եկեղեցում Եփրեմ եպիսկոպոսը պատարագից յետոյ հոգեհանգիստ կատարեց Ներսէսեան դպրոցի հանգուցեալ բարերար Ալ. Մանթաշեանի և կնոջ դամբարանի վրա։ Հոգեհանգստին ներկայ էին հանգուցեալի Յովհաննէս որդին, Թիֆլիսի թեմի պատգամաւորական ժողովի անդամները, հանգուցեալի յիշատակը յարգողներ։

— Վրաստանի էկզարխատի կառավարչի կարգադրութեամբ՝ այսօր և դեկտ. 10-ին էկզարխատի բոլոր եկեղեցիներում կատարվելու է հոգեհանգիստ հանգուցեալ միտրոպոլիտ Անտոնիի յիշատակին։

— Երէկ փոխարքայի պալատում գնդապետ Վլբուրգը ընդարձակ ուսումնասիրութիւն կարդաց «Պատերազմը Բալկանեան թերակղզում» թեմայով։

— Այսօր Թոքմաքի դէմ Մաքառող Կովկասեան Ընկերութեան նիստում հաստատվելու է Աբասթումանի սանատորիայի կառուցման նախագիծը։

— Թիֆլիսի քաղաքային վերստուգիչ մասնաժողովի կազմը բաղկացած է հետեւեալ անձերից. Մ. Ալթասդրեան, բժիշկ Լ. Վաչնաձէ, Մ. Քանանեան, Լևոն Եւանգուլեան, Գ. Կեյլ, Ս. Մաչաձնեան, Մ. Մարտիրոսեան, Բ. Պոպով, Մ. Սվէշնիկեան, Ց. Խունունց, Ս. Սուլխանեան, Ա. Տէրտէրեան, Ֆիշեր, Ն. Խարազեան և Ս. Զրելաեվ։

— Թիֆլիսի քաղաքային առաջին ապաստարանում ահա ամբողջ երկու ամիս է, ինչ կատարվում էին հիմնաւոր վերանորոգութիւններ հսկողութեամբ քաղ. վարչութեան անդամ Մ. Ն. Աթաբէկեանի և ապաստարանների վրա հսկող յանձնաժողովի անդամ Գ. Ն. Կեյլի։ Ամսիս 17-ին յանձնաժողովը, քաղ. վարչութեան անդամ Ա. Մ. Արղութեան-Երկայնաբազուկը, ձայնաւորներ Տէրտէրեանը, Մինայեվը և մի քանի ծառայողներ այցելելով ապաստարանը և մանրամասն դիտելով կատարված աշխատանքները՝ գտան նրան միանգամայն բարեխիղճ և հիմնաւոր կերպով կատարված, որի համար յայտնեցին պ. պ. Աթաբէկեանին և Կեյլին իրանց շնորհակալութիւնը։ Ներկայացված հաշուից երևաց, որ յիշեալ պարոնները նախահաշուով որոշված գումարով կատարել են գրեթէ երկու անգամ աւելի աշխատանքներ և դեռ աւելացրել են մօտաւորապէս 300 րուբլի էլ։ Հիւրերը հիւրասիրվեցին պ. Աթաբէկեանի կողմից թէյով և նախաճաշով։ Ապաստարանը ներկայումս յայտարարված է բացված։

— Թիֆլիսումն է արդէն «Каморра»-ի հեղինակ իտալացի Էսպոզիտօն, որ զբաղված է իր նոր օպերայի սերտողութեամբ։

— Նոյեմբերի 19-ին Թիֆլիսում ինքնասպանութիւն գործեց բժիշկ Ս. Դիդիձէն, որ վերջին ժամանակ տառապում էր հոգեկան հիւանդութեամբ։

— Թիֆլիս եկաւ Բագուի քաղաքագլխի պաշտօնակատար Ցարութիւնեանը՝ մասնակցելու Կովկասի փոխարքայի խորհրդում Բագուի էլեկտրաքարշի հարցի խորհրդակցութեանը։

— Թիֆլիսում մի խումբ գրամատէրեր Կովկասում հիմնում են գրաթղթային գործարան։

— Բաթում-Ախալցխա խճուղու վրա եկել է ձիւն, որից և երթեւեկութիւնը դադարել է։

— Բագուից մեզ խնդրում են տպել հետեւեալը. «Բագւում, երիտասարդների մի խումբ, հայ տառերի գիւտի 1500 ամեայ և

[illegible]

Baku, почтовый ящикъ № 240, В. Тумаяну».

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Օպերէտա

[illegible] ...լենսկիի, Դալմատովի և դիրիժոր Վալէնտէտիի՝ նոյեմբերի 21 ից սկսեց իր ներկայացումները Վրաց Ազնուականների Թատրոնում։ Ինչպէս յայտարարված էր, խումբը կունենայ ընդամենը 8 գաստրոլ։

Առաջին ներկայացմանը դրված էր Լէհարի «Եւա» 3 գործ. նոր օպերէտը, որը նոյնպէս, երաժշտական կողմից, պարունակում է իր մէջ մելոդիական և լիրիքական ախորժալուր կտորներ, սակայն ոչ այն բովանդակալից հարստութեամբ, որպիսին գտնում ենք նոյն երաժշտագէտի «Веселая вдова», «Цыганская любовь», «Графъ Люксонбургъ» և այլ օպերէտաներում։

Ցարրիկային բանւորուհի Եւայի դերում հանդէս էր եկել երգչուհի Արկադիէվա, որի ոչ այնքան ուժեղ սոպրանօ ձայնը ունի գրաւիչ տեմբր, բոլոր ատրիճաններում հընչում է պարզ ու յստակ։ Խաղի կողմից ևս Արկադիէվան վատ չէր իբրև օպերէտային արտիստուհի։

Գործարանատէր Օ. Ֆլօբէրի դերակատար Զելինսկին ունի բարիտօնային ուժեղ ձայն, երգում և խաղում էր զգացված՝ թողնելով նպաստաւոր տպաւորութիւն։

Թամարա Գրուզինսկայա, որ կատարում էր կօկոտկա Պիպսիի դերը, ունի՝ իբրև օպերէտային պարողուհի՝ բեմական գեղեցիկ արտաքին, ճոխ հագուստ և ազատ շարժումներ։ Ձայնի կողմից արտիստուհուն մասամբ պակասում է այն, ինչ որ պահանջվում է օպերէտային երգչուհուց։ Հասարակութիւնը երկարատև ծափահարում էր նրան և կրկնել տալիս նրա կատարած նօմէրները։

Ցարրիկային հաշւապահ Պրինէլի կոմիքական դերում Իւբինէվսկիի խաղը շատ աջողված կարելի էր համարել, եթէ միայն կլօունական շարժի հասցված չափազանցութիւնները չը լինէին։

Շուայտ կենցաղավարութեան նուիրված Դագօբէրի դերում Դալմատովի խաղը գոհացուցիչ էր։

Միւս դերակատարները ևս վատ չէին։

Նկատվում էր ուշադիր խնամք բէժիսօրական մասի վերաբերմամբ։

Խմբի օրկէստրը նուագում էր հարթ՝ շնորհիւ Վալէնտէտիի հմուտ ղեկավարութեան։

Ընդհանուր առմամբ՝ «Եւա» կոմիքական օպերէտայի ներկայացումը այդ երեկոյ թողեց լաւ տպաւորութիւն թատրոնը ամբողջապէս լի հասարակութեան վրա, որը կուշտ-կուշտ ծիծաղում էր։ X.

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— Պետական Դումայում կազմակերպվեցին մահմեդական անկախ ֆրակցիա և գիւղացիական խմբակ, որի մէջ մտնում են 80 հոգի։

— «Н. В.»-ն գրում է, որ ստատս-սեկրետար Կոկովցեվը եկող շաբաթվայ վերջում Պետական Դումայում կը կարդայ կառավարական դեկլարացիան, որի մէջ կը շօշափվեն նաև արտաքին քաղաքականութեան հարցերը։

— Ներքին գործերի մինիստր Մակարովը մի ամսով մեկնում է արտասահման։ Նրա հրաժարականը վճռված է։

— Պետերբուրգի միտրոպոլիտ նշանակվում է Մօսկվայի միտրոպոլիտ Վլադիմիրը։

— Պետերբուրգում դեկտեմբերից լոյս է տեսնելու մի նոր ամենօրեայ քաղաքական թերթ «Рус. Молва» անունով Դ. Գրիմի, Դ. Պրոտոպոպովի, Պ. Ստրուվէի և Ա. Զերտկովի մօտիկ աշխատակցութեամբ։

— Ցայտնի Գր. Ռասպուտինը եկել է դարձեալ Պետերբուրգ։

— Նոյեմբերի 20-ին, «Н. Вр.»-ի ասելով, մինիստրների խորհրդի արտակարգ նիստում քննվել է Թուրքեստանի կառավարութեան նախագիծը։

— Բագւում զինւորական դատարանը ոստիկան Պապիկովին սպանելու համար Իլիկովին և Շահնազարեանին դատապարտեց մահվան պատժի։

— Թէհրանից հեռագրում են «Н. Вр.»-ին, որ Սաադ-ուդ-Դովլէի թեկնածութիւնը կաբինէտի գլխի պաշտօնի համար անյուսալի է, չը նայած մամուլի ռեկլամային պրոպագանդայի, որովհետև խիստ դէմ են բախտիարները՝ պաշտպանութիւն գտնելով Անգլիայից։ Այս անաջողութիւնը համարվում է իբրև ռուսական դիպլոմատիայի խոշոր անաջողութիւն։

— Միացեալ Պետութիւնները մտադիր չեն յունվարի 1-ից վերականգնել առևտրական պայմանագիրը Ռուսաստանի հետ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

20 և 21 նոյեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը՝ մինիստրների խորհրդի առաջ միջնորդութիւն յարուցեց միջոցներ տալու Գիտութեանց Ճեմարանին՝ գումարելու Պետերբուրգում 1913 թ. մայիսին ճեմարանների միջազգային միութեան անդամներին համաժողովի, ուր ներկայ են լինելու աւելի քան 25 ներկայացուցիչներ զանազան արտասահմանեան գիտական հաստատութիւնների կողմից։

ՌԻԳԱ։ Տպարանական գործադուլը վերջացաւ։ Լրագիրները լոյս են տեսնում։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գրաւվեց «Лучъ»-ի 56-րդ համարը։

ԴՐԵԶԴԵՆ։ (Օհայօ նահ.)։ Պէնսիլվանիական երկաթուղագծի վրա գնացքների ընդհարման ժամանակ սպանվեցին 8, վիրաւորվեցին մահացու 8 մարդ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆՆԿԱՐԱԳՐԵԼԻ ԱԽՈՐԺ ԶԳԱՑՄՈՒՆՔ է նկատվում, երբ գլուխը լուացվում է Պիկսաֆոնով, քնքոյշ, հեղուկ ձիւթային սապօնով, որ նշանակված է գլխի լուացումների համար և որը քիմիական պատէնտային միջոցով մաքրված է ձիւթային վատ հոտից։ Պիկսաֆօնը ոչ միայն մաքրում է մազերը, այլ և, շնորհիւ իր մէջ պարունակվող ձիւթի, ուղղակի գործուցիչ կերպով ազդում է մազերի արմատի վրա։ Բացի այդ, նա տալիս է հարուստ փրփուր և շատ հեշտութեամբ մաքրվում է մազերի վրայից։

Պիկսաֆօնով մի քանի անգամ լուացվելուց յետոյ ամեն ոք զգում է նրա բարեբար ազդեցութիւնը և համոզվում, որ Պիկսաֆօնը իսկապէս ամենալաւ միջոցն է գլխի կաշին մաքրելու և մազերը ամրացնելու համար։

Պիկսաֆօնի մէկ սրուակը, որ բաւականանում է մի քանի ամիս, արժէ 1 ր. 50 կոպ.։ Վաճառվում է բոլոր համապատասխան խանութներում։ Ամենալաւ վարսավիրները գլուխների լուացումը կատարում են Պիկսաֆօնով։ (M.391722/391729)

Լոյս տեսաւ

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԴԱՇՏԻ

ՔԱՐՏԷԶԸ

Գինը 20 կոպէկ

Կարելի է մարկաներով։

Դիմել՝ Թիֆլիս, «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» գրավաճառանոցը։

Նոյն ՏԵՂԸ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ ամեն տեսակ գրքեր։

(կ.) 864. 2—1

„ՇԻՐԻՆԱՆՑ ՆԱԽՇՈՒՆԸ“

Յ. ԲԱՀ. ՃՈՒՂՈՒՐԵԱՆԻ 250 եր. վէպը

Վաճառվում է Թիֆլիսի գրավաճառների և իր մօտ. գինն է 80 կոպ.

Վէպի բովանդակութիւնը

Նախշունն ու Աբէլը. գեղեցիկն ու քաջը գաղտնի սիրվում են սիրով—«Նմանը սիրում է նմանին»։ Աբէլն ու Մակլին։ Հասարակութեան համակրանքն ու ատելութիւնը։ Նշանախօսութիւն։ Մակլին ուզում է խլել Աբէլի հարը։ Նշանադրութիւն։ Մակլին դաւաճան է մնում, Աբէլն արհամարհում համարձակ։ Աբէլի հրացանը հրաշքներ է գործում։ Սար ու դաշտ, ծիլ ու ծաղիկ, սէր ու գգուանք։ Հարսանիք։ Դաւաճան մէջտամին, Աբէլը մահվան կապանքներում, Նախշունը վշտի ծովում որոնում է հարին։ Աւազակապետի վրեժխնդրութիւնը. ազատված Աբէլն շտապում է դէպի տուն, ուր թշնամու գլխին շղթայում է Նախշունի սուրը։ Սէրն ու հաւատարմութիւնը նորից գրկում են իրար։

(կ. հ.) 785. 10—10

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՆ

«606»-Ի ՆԵՐՄՈՒԾՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 Ժ.

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վեներական (սիֆիլիս) հ.։

Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։

Կ. Մ. ՁԻԿՕՎԱՆԻ—$9\frac{1}{2}$—10 ժ. աչքի, ներքին և ներգային։

Զ. Ի. ԲԱՐԱՆՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.։

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։

Մ Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական վերարուժութեան և միզասեռ. հ.։

Գ. Ց. ԳՈՒՐԳԷՆՕՎ—12—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ԱՄԲՐՈՒՄՕՎԱ-ՄԵԼԻՔԵԱՆ —12—1 ժ մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Մ. Լ. ՌԵՆԻԳԵՐ-ԱՐԵՇԵՎԱ—6—7 ժ. մանկաբարձութիւն, կանանց և երեխայոց հիւ.։

Զ. Ա. ԹԱՌՈՒՄԵԱՆ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. քննութիւն արեան, մէզի և այլն։

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԲԺԻՇԿ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Մասնագէտ սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Էլեկտրաբուժութիւն։

Ընդունե- ($12\frac{1}{2}$—2 ժ. ցերեկվայ։

լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։

ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.

Սօլօլակ, Բէբուտովսկայա, № 33 (անկիւն Պասկեվիչի փողոցի)։ Տելէֆօն № 1175.

(օ. մ.) 377. 100—44

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. Յ. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

Վերսկսեց ընդունելութիւնը ներքին և ջղային հիւանդութիւնների։

Առաւօտեան ժամը 10—12-ը և երեկոյեան ժամը 6—8-ը

Միքայէլեան փողոց, № 27.

(ա. օ.) 837. 25—10

„ՄՇԱԿԻ“ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ ՅՕԳՈՒՏ „ՄՇԱԿԻ“ ՖՕՆԴԻ

հետեւեալ գրքերը՝

1) «ՄՇԱԿ ԵՒ ՀԱՅ ԿԻՆԸ» գ. 1 ր.

2) «ՄՇԱԿԻ» ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ կազմեց Լ. Դանիէլեան » — 50 կ.

3) ՀԱՄԱԼԻ ՄԱՍԼԱՀԱԹՆԻՐԸ » — 30 կ.

4) ԿԱՑԵՆԻ ՃԱՆԿԵՐՈՒՄ, դրամա 5 գ. Ալ. Առաքելեանի » — 50 կ.

5) ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿ «ՄՇԱԿԻ» («Մշակի» յոբելեանի առիթով «Տարազի» հրատարակած ալմանախ) . . . » 1 ր.

Վերոյիշեալ հրատարակութիւններից մի-մի օրինակ պահանջողները ճանապարհածախս չեն վճարում։

(4) 10—10

ՓՈՒՌԸ

իր բոլոր պատկանելիքներով տրվում է վարձով։ Հարցնել դռնապանին, Միքայէլեան փողոց № 65.

865. 1—1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՐՈՒԽԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԹԻՒՐՔԻԱՅՈՒՄ

(1860—1910)

Ա. ՀԱՏՈՐ

Գինն է 2 րուբլի 50 կոպէկ։

Բովանդակութիւն.—Հայոց ազգ. սահմանադրութեան ծագումն, էութիւնն և կիրառութիւնը։ Խրիմեանի և Ներսէս Վարժապետեանի պատրիարքութեան շրջանները։ Գէորգ Դ. կաթողիկոսը և Կ. Պոլսի ռուսական դեսպան Իգնատիևը։ Թիւրքիայի բարենորոգման փորձերը 1839-ից սկսած։ Երիտասարդ-Թիւրք կուսակցութեան սկզբնաւորութիւնը և ձգտումները։ Օսմանեան սահմանադրութիւնը։ Հարստահարութիւնները հայկական նահանգներում։ Եւրօպական պետութիւնների դիւանագիտական յարաբերութիւնները Թիւրքիայի հետ։ Հայկական խնդրի ծագումը։ Սան-Ստեֆանոյի դաշնագիրն և 16-րդ յօդուածը։ Եկեղեցական և աշխարհական հայ գործիչները։ Հայաստանի ինքնավարութեան ծրագիրը։ Հայկական պատգամաւորութեան գործունէութիւնն Եւրօպայում։ Ռուսահայոց վերաբերմունքը։ Բեռլինի կօնգրէսը և 61-րդ յօդուածը։

Յաւելուած.—Հայոց ազգային սահմանադրութեան ամբողջական բնագիրը՝ հայերէն և թիւրքերէն։

Դիմել «Մշակի» խմբագրութեան և բոլոր գրավաճառներին։

(օ. մ.) 845. 5—4

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ և ուղարկվեց բաժանորդներին

ՊԱՏԱՆԻ ԱԼՄԱՆԱԽԻ V (VII) գիրքը։ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— *** (բան.)—Խ. Բուբեան, Իմ եղբայր Նուշին (պատմ.)—Ա. Կոծինեան, *** (բան.)—Լէյլի, Հիւանդը (պատմ.) Ստ. Քոչարեան, Իմ գարունը (բան.) Արսէն-Երկաթ, *** (բան.)—Հրաբուխ, Լուսնեակ (պատկ.)—Մն. Թուաքալեան, *** (բան.) Մ. Սօրի, Աշնան երգերից (բան.)—Լ. Վարդապետեան, Գերեզմանատանը (պատկ.)—Մ. Էփրիկ, *** (բան.)—Խ. Թափառական, Դեգերումներ (արձ. բան.)—Տիգրան Տէրունի, Քնարիս (բան.)—Գ. Մխիթարեան, Զանձրոյթը—Ռէն, *** (բան.) Հր. Համբարեան, Հայ տառերի ու տպագր. տօնը—Գր. Բալասբէկեան, Ջաւօ—Ահարոնեանի (վերլ.)—Բ. Արըլեան, Գրախօսական—«Երիտասարդ» գրական-պատկերազարդ ալմանախ—Պատրիկ, Փօստ-Արկղ և Յայտարարութիւններ։

ԳԻՆԸ 20 կ., ճանապարհածախսով 25 կ.։

Տպագրվում է VI (VIII) գիրքը։ — Խմբագրութ. հասցէն՝ Тифлисъ, Ходживанкская 5, М. Эприкянъ կամ Tiflis (Caucase), Kodjivankskaya 5, M. Eprikiantz. 862. 1—1

ՑԻՆՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՂԷՆՆԵՐԻ ՊԱՀԵՍՏ

Ինժեներ Ի. Ս. Պօնդօյեվի

Թիֆլիս, Ելիզավետին. փ. № 164, անկիւն Բակինսկայա փ.։ Տելէֆօն № 10—93.

ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ ԿԱՆ

ՑԵՄԵՆՏ ԵՐԿԱԹԷ ԳԵՐԱՆՆԵՐ

ԵՐԿԱԹ—անկիւնի, կաթսայի, բիֆլէնօյ, տանիքի՝ սև և ցինկով պատած։ ԱՍՖԱԼՏ սրզրանեան։ ԳՈՒԴՐՈՆ, կրակի դիմացող աղիւս և կաւ։ Ցինութեան և փուչ ԱՂԻՒՍ, ԿՂՄԻՆՏՐ մարսէյլեան տեսակի և այլ առարկ.։ Աղիւսի սեփակ. գործարան Թիֆլիսում։ Ամեն տեսակ շինարարական նիւթեղէն. համար տրված պատուէրները կատարվում են շուտափոյթ։

(չ.ու.կ) 617. 50—40

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1913 ГОДЪ НА ЖУРНАЛЪ

ЖЕНСКОЕ ДѢЛО

(4-й ГОДЪ ИЗДАНІЯ)

Въ 1913 году „Женское Дѣло„ будетъ издаваться по значительно расширенной программѣ. Главная цѣль журнала—всестороннее освѣщеніе женскаго вопроса. Журналъ будетъ отмѣчать всѣ побѣды женщины въ Россіи, Европѣ и Америкѣ въ ея политической, общественной и экономической борьбѣ.

Поэтому журналъ имѣетъ слѣдующіе спеціальные отдѣлы:

Важнѣйшіе общественные вопросы и творческія задачи въ нихъ женщины.

Хроника „Женскаго Дѣла“ въ Россіи и за-границей.

Постановка школьнаго и воспитательнаго дѣла въ Россіи и за-границей.

Вопросы гигіены и разумнаго домоводства.

Беллетристика (повѣсти, разсказы, стихотворенія).

Статьи по искусству, театру и музыкѣ.

Критика и библіографія.

Отдѣлъ дамскихъ и дѣтскихъ модъ, для завѣдыванія которымъ приглашена спеціалиска-художница гжа Ирма Лоранъ (M-lle Irma Laurent).

Смѣсь.

При редакціи съ 1913 г. будетъ образованъ особый юридическій отдѣлъ, при участіи извѣстныхъ московскихъ юристовъ для того, чтобы давать отвѣты-совѣты по юридическимъ вопросамъ (брака, семьи, личныхъ правъ и др.), по которымъ подписчицы пожелаютъ узнать авторитетное мнѣніе.

Годовые подписчицы на 1913 г. получатъ кромѣ 24 иллюстрированныхъ №№ журнала, ДВА безплатныхъ приложенія:

1) РУССКІЕ ЗАКОНЫ О ЖЕНЩИНѢ, ея правахъ и обязанностяхъ.

2) ЖЕНЩИНА У СЕБЯ И ВЪ ОБЩЕСТВѢ.

Помимо этихъ приложеній подписчики получатъ выкройки моделей и выкроечные листы.

Редакція „Женскаго Дѣла“ предоставляетъ также своимъ подписчикамъ право на пріобрѣтеніе на самыхъ льготныхъ условіяхъ двухъ модныхъ альбомовъ, выпускаемыхъ редакціей на весенній и осенній сезоны, а также „Руководство кройки“.

Подписная цѣна со всѣми приложеніями, съ доставкой и пересылкой:

Въ Россіи		Заграницей	
На годъ . . .	5 руб.	На годъ . . .	7 руб.
На полгода . .	3 „	На полгода . .	4 „

Цѣна отдѣльнаго №—20 коп.

Подписка принимается во всѣхъ почтово-телеграфныхъ конторахъ и въ книжныхъ магазинахъ.

Главная контора журнала „Женское Дѣло“: Москва, Б. Дмитровка, д. № 24—26.

863. 3—1

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный